Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулаяа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-hэз гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1996 МАЙН 29
Зунай эхин хараг шинэ могой hарын 11
СРЕДА
гарагай 4
№100 (19440)
Газетын сэн Хэлсээтэ.

Мүнөөдэрэй шухала асуудал

ХАМТААРАА СУГЛАРЖА ХӨӨРЭЛДЭХЭ hОНИМНАЙ

Долоон хоногто таба дахин гарадаг "Буряад үнэн" газетэмнай бүгэдэ уншагшадай, хүдөө бэшэгшэдэй, олон тоото авторнуудай, мүн корреспондентнүүдэй хүсөөр бүтэдэг гээшэ. Тиимэhээ "Үнэн" газетэмнай, ондоогоор хэлэбэл, хамтаараа сугларжа хөөрэлдэхэ hонимнай болоно.

Манай олониитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй таhаг уншагшадтай, хүдөө бэшэгшэдтэй нягта холбоотойгоор хүдэлхэ гол шугамтай юм. Газетэдэ захил хэхэ шухала удхатай хэрэг гол түлэб баhал манай таhагта даалгагданхай. Сэхыень хэлэхэдэ, таhагай хүдэлмэридэ дутуу дунда зүйлнүүд олон. Шадаал hаа, тэдэнээ усадхаха, уншагшадтайгаа бэхи холбоотой байха гээшэ бидэнэй саашанхи ажалай гол зорилго болоно. Уншагшадай хабаадалгагүйгөөр энэ ажалаа hайжаруулхань бэрхэтэй. Тиимэhээ, хүндэтэ уншагшад, таанадай зүбшэл, дурадхал хододоо шухала удхатай, үнэтэй байха гээд онсолоё.

"Буряад үнэндэ" захил хэлгын үедэ олохон уншагшаднай бидэниие дэмжэhэн бэшэгүүдые эльгээгээ. Жэшээнь, Хурамхаанай аймагhаа Г. Доржиев, багша Л. Дугарова, Загарайн аймагhаа Ц. Жамьянова, Ж. Сономдоржиев, Ш. Цыреторов, Ц. Ринчинова болон бусад олон үнэн нүхэднай бүгэдэ арадай hониной хуби заяан тухай бодомжолдог, сэдьхэлээ хүдэлдэг байна. hайнта даа, нүхэд! Бэшэг бүхэн соохи уншагшын hанамжа, дурадхалнууд редакциин хүдэлмэридэ ехэ шухала байгаа, байхашье. hониноо дуулгажа, баяраа хубаалдажа, маанадтаа бэшэжэл байгты.

Захил хэхэ хэрэгтэ почтальонуудай, почтын хэлхеэ холбооной инструкторнуудай үүргэ ехэ юм. Жэшээнь, үнгэрhэн 1995 оной хоёрдохи хахадта Захааминай аймагта 475 хэhэг "Үнэн" газетэ захигдаа hэн. Энэ ушарта аймагай почтын таhагай начальник Маргарита Эрбынеевагай, эндэхи хүдэлмэрилэгшэ Вера Доржиевагай, Үлэгшэнэй узелые даагша Сэбжэд Шагдуровагай хубита тон ехэ. Хурамхаанда нёдондо 408 хэhэг захигдаа. Почтын инструктор Самажаб Нечкина, манай корреспондент Владимир Баторов эмхидхэлэй, ойлгуулажмын ехэ ажал ябуулна. Мүнөө, майн 15-най мэдээгээр, Хурамхаанда 252 хүн "Буряад үнэн" бэшүүлэнхэй. Хүнгэлэлтэтэй захилай дүүрэгүй сагта хурамхаанайхид арга шадалаараа оролдожо, нёдондонойхиhоо дутуугүйгөөр захиха байhандапь найданабди.

Мүнөө ябажа байгаа захилда Ивалгын аймагай почтальонуул Цырена Савинова, Лариса Сондуева, Оронгын почтын таhагые даагша Елизавета Семёнова, Загарайн аймагай Асагадай почтальон Гармаханда Ширапова, Ахын хэлхеэ холбооной таhагай инструктор Намжилма Сономова гэгшэд ехэ үүсхэл оролдолго гаргана. 75 жэлэйнгээ ойе энэ жэлдэ тэмдэглэхэеэ байhан буряад газетэеэ дэмжэжэ байhандатнай бултанай зүгhөө баярые хүргэнэбди!

"Уншагшад зүбшэнэ, дурадхана, шүүмжэлнэ", "Ветеран", "Байгал шадарай нютагуудта", Үүрэй солбон" гэhэн тусхай хуудаhануул манай таhагай ажалай дүрбэн гол шэглэлынь болоно. Байгша оной хоёрдохи хахадта эдэ хуудhануудаа улам hонин, уншасатай болгохо түсэбтэйбди. "Асуугты-харюусахабди", "Редакцида ерэhэн бэшэгэй мүрөөр" гэhэн гаршагуудаа эдэбхижүүлхые хараалнабди. Өөhэдынгөө байдал тухай таанадай hанамжа, бодолнуудые газетынгээ хуудаhануудта хэблэхэдэмнай, бултадаа уншажа, зүбшэхэмнай үнэн туhатай бшуу. Бидэ таанадай гүйлтаар ойлгогдоогүй гү, али олон талаhаань hонирхогдохо юумэнэй байгаа hаа, дэлгэрэнгы харюу үгэхэбди. "Манай тайлбари", "Мэргэжэлтын тайлбари" гэhэн гаршагууднай мүн лэ уншагшадай асуудалнуудта харюусаха зорилготой юм.

Мүнөө үеын тон онсо, өрөө шанартай үйлэ хэрэгүүдтэ зорюулагдаhан бэшэгүүдыетнай "Уншагша асуудал табина", "Сэхэ руунь хэлсэе" гэhэн гаршагууд доро хэблэжэ байхабди. 1996 оной хоёрдохи хахадта манай үнинэй уншагша Ц-Е. Р. Жамбаловай хэр угhаа малша буряад зон мүнөө юундэ hайн газаргүй үлөөб, яагаад элинсэгүүдэйнгээ заяаhан газарта бодото эзэн болохоб гэжэ бодомжолhон томо статья хэблэхэ түсэбтэйбди.

"Үдэрэй үзэгдэлнүүд", "Сэсэн Сэнгэ" гэhэн ниитэ гаршагууд доро бэшэхэ юумэ хүдөө бэшэгшэднай, бусадшье авторнуудтай олохол байха. Хулгай худал, архидалгаhаа эхилээд, албан хойрог ябадал гэхэ мэтын муу талын үзэгдэлнүүд хуймаатай энэ сагтамнай дүүрэн даа.

"Нангин дурасхаал", "Үнгэрhэн дайнай сууряан" гэhэн гаршагуудтай хүдэлжэл байха гэжэ уншагшадтаа hануулая. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаhан баатар сэрэгшэд, мүн ара талада Илалтые шэрээлсэhэн хүнүүд тухай бэшэжэ байхыетнай уряалнабди. Эдэ үбгэд, хүгшэдэй амиды ябаа сагта үрдижэ, hургажа, бэшэжэ абаад, "Үнэн" hониндоо толилуулхадаа, нэрыень мүнхэлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха байнат. hургуулинуудай багшанар шабинартайгаа хамта эдэбхитэйгээр хабаадаха гэжэ найданабди.

Манай таhаг заншалта ёhоор МВД-гэй, ГАИ-гай, 01 албанай, сагай уларилай мэдээсэлнүүдые үгэхэ. Хуули ёhо, ниитын гурим сахилгын зургаануудай мэргэжэлтэдтэ "Хүн ба хуули" гэhэн гаршагта үгэ үгтэжэ байха.

"Хүн ба үе саг" гэhэн гаршаг доро 1930-1940-өөд онуудта хамалганда ороhон, мүнөө үедэ хэрэгүүдынь сагааруулагдаhан хүнүүд тухай РБ-гэй Прокуратурын таhагые даагша, юстициин ахамад советник И.А. Гришин мэдээсэжэ байха. Хүндэтэ уншагшад, таанаршье иимэ хүшэрөөр эрьеhэн хуби заяатай хүнүүд тухай хөөрэжэ, дуулгажа байгыт.

"Шатарай булан" гэhэн гаршагнай олоной hонирхол татадаг. Энэ жэлэй эхиндэ "Ухаагаа гүйлгэел" гэhэн гаршагтайгаар хэдэн удаа этюдүүд толилогдоод, уншагшаднай бэшэгүүдые эльгээhэн юм. Жэлэй хоёрдохи хахадта иимэ hонирхолтой даабаринууд толилогдохо гэжэ шатаршадта дуулганабди. "Үнэнөө" анхаралтайгаар уншажа байгты!

1995 оной ноябрьhаа "Үүрэй солбон" гэhэн шэнэ хуудаhан hара бүри гарадаг болонхой. БГУ-гай буряад хэлэ бэшэгэй таhагта журналистика заадаг багша Л.М. Балдуевагай шабинар энэ тусхай хуудаhа бэлдэнэ. Залуушуулай, оюутадай байдал, hуралсал, сүлөө саг, hонирхол тухай ерээдүйн журналистнууд, багшанар бэшэдэг. Түрэлхи хэлэн дээрэ шүлэг, зохёол бэшэжэ туршадаг залуушуулда үгэ үгэнэбди. Жэлэй хоёрдохи хахадташье залуу үетэнэй бүтээлнүүдтэй уншагшадаа танилсуулжа байха хүсэлтэйбди. Хүдөөгэй залуу үетэн! Энэ хуудаhандамнай бэшэжэ байхыетнай уряалнабди. Зунай нэгэ hарада хүдөөгэй залуу үетэнэй бэлдэhэн хуудаhа хэблэн гаргаха зорилготойбди.

"Байгал шадарай нютагуудта" гэhэн долоон хоног соо нэгэ удаа гарадаг мэдээсэлэй хуудаhанда буряад утсаатанай ажаhуудаг Эрхүүгэй, Шэтын можонуудай хоёр тойрогой, Буряад ороной шэнэ hонин толилогдожо байха. Таанадай дэмжэлгэгүйгөөр энэ хуудаhаяа hонин, уншасатай болгохомнай хүшэр лэ байна даа. Нютагайнгаа шэнэ hонинтой маанадтайгаа хубаалдажа байгыт гэжэ үшөө дахин гуйнабди. Манай hониной авторнууд, үнэн сэхэ уншагшад 75 жэлэйнгээ ойн баярые уттахаяа байhан "Үнэн" hониноо дэмжэхэ гэжэ батаар найданабди.

Т. САМБЯЛОВА,
олониитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй таhагые даагша.

Буряад Республикын Правительствада

УЛАСХООРОНДЫН ХУРАЛДААН

"Зүүн болон баруун оронуудай соёлой харилсаан" гэhэн уласхоорондын эрдэмэй-ажал ябуулгын хуралдаан июниин 20-hоо июлиин 5 болотор манай республикада үнгэргэгдэхэ юм.

Энэ ехэ хуралдаанай үндэhөөр уласхоорондын театральна фестиваль-лаборатори, эрдэм hуралсалай талаар нютагай хангалынь яармаг эмхидхэгдэхэ.

Буряад Республикын Президент Л.В. Потапов нөөсэ жасаhаа энэ хэрэгтэ 30 миллион түхэриг hомолбо.

МҮНГЭН ТҮhАЛАМЖА

Буряад Республикын Президент Л.В. Потаповай албанай хэрэгээр Түнхэнэй аймагаар ябажа ерэлгын дүнгүүдээр Республикын Правительство мүнгэн hангай талаар түhаламжа үзүүлхэ тухай шиидхэбэри абаба.

Правительствын нөөсэ жасаhаа Түнхэнэй аймагай нютагай өөhэдын хүтэлбэридэ 460 миллион түхэриг hомологдоо. Аймагта медицинын түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые худалдажа абахыень, котельнэнүүдые hэльбэн шэнэлхын тула энэ мүнгэн зөөри гаргашалагдаха.

ЭМХИДХЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ

Шэхэ хатуу хүнүүдэй бүхэроссиин бүлгэмэй байгуулагдаhаар 70 жэлэй ойдо зорюулагдаhан хэмжээ ябуулганууудые июлиин 4-hөө 13 болотор үнгэргэхэ эмхидхэлэй хороониие Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л.Ч. Нимаева толгойлно.

Энэ өөрсэ янзын фестивалиин үндэhөөр шэхэ хатуу уран зураашадай бүтээлнүүдэй выставкэ Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ, инвалидуудай асуудалнуудаар "түхэреэн шэрээ" үнгэргэгдэжэ, республикын, Улаан-Үдэ хотын хүтэлбэрилэгшэд, телевидениин болон газетэнүүдэй түлөөлэгшэд хабаадаха юм. Эдэ хэмжээ ябуулганууудай үедэ шэхэ хатуу инвалидууд "Байгалай долгинууд" гэжэ турбазада амарха, эмнэлгэ-элүүржүүлгын хэмжээ ябуулгануудта хабаадаха байна. Шэхэ хатуу үхибүүд болон хүдэлмэришэн залуушуулай hурадаг hургуулинуудта абяа шангадхадаг аппаратура худалдагдан абтаха.

ДЭМЖЭЛГЫН ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГАНУУД

Буряад Республикын Правительствын хүнгэн ба бүд нэхэлгын промышленностиин предприятинуудые дэмжэхэ талаар бүлэг хэмжээнүүдые тодорхойлоо.

Мүнөө республикымнай хүнгэн ба бүд нэхэлгын промышленность айхабтар хүндэ хүшэр байдалда оронхой. Үйлэдбэриин ниитэ хэмжээндэ тэрэнэй хубита 28-hаа 2,4 процент хүрэтэрөө доошолоо. Эрьесын мүнгэ зөөригүй байлга, түүхэй эдүүдэй ехэ сэнгүүд болон транспортын тарифуудhаа уламжалан, предприятинуудай мүнгэн hангай байдал тон хангалтагүй болоhон байна. Эдэ бүгэдэнhөө уламжалан, эндэ нэхэгдэжэ гаргагдаhан бүдүүдэй сэнгүүд үнэеэ буураа. Тиигэжэ дутын болон холын гадаадын оронуудhаа, гол түлэб Хитадhаа, Турциhаа асарагдаhан эд бараан үргэнөөр худалдагдадаг болонхой.

Өөhэдын бүд нэхэлгын болон хүнгэн промышленностиие үргэдхэхэ зорилготойгоор hалбариин предприятинуудта мүнгэ hомолхо, гүрэнэй захил абаха хэрэг бэелүүлэгдэжэ байна.

Хүнгэн болон бүд нэхэлгын промышленностиин предприятинууд газарай түлбэри түлэлгэhөө сүлөөлэгдэхэ, үйлэдбэриин болон социальна hалбариин объектнүүдэй байрладаг газарай участогуудай түлөө ороhон мүнгэнэй зарим хубиие тэдэнэй бюджедүүдтэ оруулхаар хараалагдана. Инвестиционно проектнүүдые, мүнгэн hангаар hайжаруулгын түсэбүүдые табижа, Правительствада эльгээхыень hалбариин предприятинуудта дурадхагдаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

ТАРИЛГА-96

ОРОЙТУУЛЖА БОЛОХОГҮЙ

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

Урдань гэхэ гү даа, дүрбэ-табан жэлэй саана май hарын 20-доор республикын бүхы аймагуул хабарай эртын ороohото ургамалнуудые заатагүй тарижа дүүргээд байдаг hэн. Шэниисэ, хара таряа обёос, ешмээн гэхэ мэтые энээнhээ орой таряа hаа, мүртэй ороohон абтахагүй гэжэ тоологдодог байгаа.

Тоэд мүнөө сагнай ондоо болоо. Тарилгын болзор тушаа агротехникын заабари сахихаяа hанаха аргагүй, хайшаншье гэжэ, хэзээшье hаань, үрэhэ хүрьhэ руу хэбэлнай болоо гэжэ ажахынуудай олохон агрономууд хэлэдэг. Энээнэйнь шалтагааншье мэдээжэ. Ажахынуудта хабарай тарилгада бэлдэхэнь жэл бүри хүндэ боложол байна. Энэ жэлдэшье мүнгэ танганай үгы дээрэhээ олохон ажахынуудта бүри апрель hарын тэн болотор трактор, машинануул хүсэд заhабарилагдаагүй, түлишэ, тоhон хэрэгтэй соогоо абтаагүй байгаа ха юм. Нүгөө талаараа байгша ондо хабарай hарануудта сагай уларил ехэл орёо, бүри март hарahаа хойшо хаа хаанагүй дуhалшье шиг нойтон ороогүй, газарай хүрьhэн айхабтар хуурай байба.

Иимэ сагта эртын ороohото ургамалнуудые тариха хаhа болзорые зүбөөр тодорхойлхонь бэрхэтэйл бэзэ. Тиибэ яабашье таряа ехээр ургуулдаг Зэдын, Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй болон бусад аймагуудай түрүү ажахынуудай агрономуудай хэлэhэнэй ёноор, эртын тарилгые яагаашье hаа, майн 20-25-hаа оройтуулжа болохогүй гэдэг.

Гэбэшье мүнөө, республикын Хүдөө ажахын болон эдеэ хоолой министерствын таряан ажалай таhагта суглуулагдаhан тоо мэдээн дээрэhээ харахада, байгша оной майн 24-дэ аймагуудта бүхыдөө таригдаха ёhотой 335,8 мянган гектар ороohото ургамалнуудай 200,9 мянган гектарынь таригдаад байгаа. Тиихэдэ таригдаха 182,167 гектар шэниисын үрэhэнэй 161,9 мянган гектарынь лэ хүрьhэндэ оруулагдаа. Энэ үедэ республика соо оройдоол гурбан аймагта шэниисэ таригдажа дүүрээд байна. Эгээл ехэ газарта, тус бүридөө 20-21 мянга гаран гектарта энэ ургамалнуудые таридаг Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта тэрэнэйнь 76,3-79,8 процент таригдаад, эдэнэр республика соогоо эгээл ехээр гэгдэжэ ябана.

Тэрэшэлэн тэжээлэй ургамалнуудые, хартаабха, овощ тариха, илангаяа ерэхэ жэлэй ургасын үндэhэ hуури - эртын паар хахалха хаhа мүнөө түлэг оронхой. Энэ жэлдэ республика соо таригдаха 129,6 мянган гектар тэжээлэй ургамалнуудые 11,210 гектарынь лэ таригдаа. Мүн 2683 гектар хартаабхын 993 гектарынь таригдаба. Овощой тарилга hаял эхилэнхэй.

Энээн дээрэhээ харахада, эдэ хүдэлмэри баhал ехэхэнээр унжагайруулагдажа байhаар. Июнь hарын гарахаяа байхада, хартаабхын хахадыньшье таригдаагүй, эртэ, гол түлэб май соо хахалагдаха цаарай ехэнхи хубиин үшөө хахалагдаагүй байха гээшэ нилээд оройтоhон, унжагайрhан лэ хэрэг болоно.

Юунэйшье болоо hаа, хабарай тарилгын хүдэлмэриие дан ехээр оройтуулжа, бүхы хаhа болзорыень алдахуулжа болохогүй. Энээнhээ илангаяа эдихэ таряанаймнай, хартаабха, овощоймнай ерэхэ намарай ургаса сэхэ дулдыдаха ха юм.

Редакциин социально-экономическа таhаг.

РЕСПУБЛИКЫН АЖАХЫНУУДТА ХАБАРАЙ ТАРИЛГЫН ХЭР ЯБУУЛАГДАЖА БАЙhАН ТУХАЙ

1996 оной майн 24-нэй мэдээн

(Хараа түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагуул	Эртын ороohото тарилга	Тэрэ тоодо шэниисэ	Хартаабха (гектараар)	
			таригдаха ёhотой	таригдаhаниинь
Тарбагатайн	87,2	95,0	200	50
Загарайн	74,1	82,5	213	80
Кабанскын	71,9	107,2	630	308
Хэжэнгын	71,8	101,9	17	-
Прибайкалиин	71,8	83,9	76	-
Сэлэнгын	69,0	100,4	8	-
Түнхэнэй	65,2	91,6	42	-
Хурамхаанай	62,9	98,5	17	-
Хяагтын	59,9	95,5	210	114
Зэдын	59,2	96,6	94	30
Ивалгын	56,1	85,2	286	21
Хориин	55,9	94,0	42	-
Яруунын	54,1	96,7	4	-
Баргажанай	53,4	75,5	40	-
Хойто-Байгалай	52,0	-	4	-
Мухар-Шэбэрэй	50,4	79,8	405	150
Бэшүүрэй	50,0	76,3	245	129
Республика бүхыдөө	*59,8*	*88,8*	*2683*	*993*

ЭМХИТЭЙ hАЙНААР

Бүхы дээрээ энэ жэлдэ хаанашье хабарай тарилга нилээд орёохон эрхэ байдалда үнгэргэдэжэ байна. Мүнгэ зөөри дуталдажа, илангаяа трактор, машина заhабарилха запас зүйлнүүд үгы, шэнгэн түлишэ, тоhодолгын хэрэгсэл бага гэжэ шуулдаhаар олохон ажахынуул тарилгадаа оройтожо ороо. Энээнэй хажуугаар гандуу уларилтай хабар боложо, газарай хүрьhэн хатанги байжа, тарилгые баhал бага бэшээр гэдэргэ татана.

Хэды тиимэшье hаань, Тарбагатайн аймагай олохон ажахынуул эртынгээ ороohото ургамалнуудай тарилгые яhала саг соонь эхилээд, богони болзорто дүүргэбэ. Таряашадай ажахынуудай "Авангард", "Маяк", Ленинэй нэрэмжэтэ нэгэдэлнүүд эдеэ хоолдо орохо, үрэhэн болгодохо шэниисээ тарижа дүүргэhээр. hүүлэй үдэрнүүдтэ обёос, ешмээн, мүн сенажда орохо холимол таряа тарижа түгэсхэхэ дүтэлөө.

- Үлүү ехэ hайрхалташьегүй, манай аймаг мүнөө үедэ республика соогоо хабарай тарилгые муу бэшээр ябуулжа байhан аймагуудай нэгэн болоно. Энэшье гайхалтай бэшэ. Мүнөө сагта хүдөөгэй хамаг hалбаринуул hалажа шахуу байхада, таряа талхагүй hаа хосорhон хэрэг. Энээниие таряашаднай ойлгоно, - гэжэ аймагай хүдөө ажахын управлениин начальник В. А. Чебунин хэлээ hэн.

Энэ жэлдэ таряашадай ажахынуудай Ленинэй нэрэмжэтэ нэгэдэлэйхид тарилгын хүдэлмэриие бүришье эмхитэй hайнаар ябуулна гэжэ онсо тэмдэглэхээр. Тус ажахыда бүхыдөө 2800 гектарта шэниисэ богони болзор соо таригдаа. Дүршэлтэй бригадирнуул А. Ф. Ефимовэй, В. И. Рыжаковой хүтэлбэрилдэг бригадануул бүри майн 13-14-дэ шэниисэеэ тарижа дүүргээд, обёос ешмээн хоёроо дууhахаяа байна.

hаяшаг нэгэдэлэй түрүүлэгшэ И. А. Петровтой хөөрэлдэхэдэмни, иигэжэ хэлэбэ:

- Хэниинь hайн, хэниинь муу хүдэлнэ гэхэ аргагүйл даа. Бултал шадалаараа оролдожо ябана. Тиигэбэшье, жэшээнь, тракторист Василий Сазонов, сеялкэшэн Григорий Лемешев гэгшэдэй агрегат арба гаран үдэр соо 500 үлүүтэй гектарта шэниисэ таряа. Яhала hайн бүтээсэ туйлаа гэжэ тоолонобди. Мүн баhал үнинэй трактористнар Николай Назаров, Изосим Рымарев, Фокей Ковалёв, Пётр Рымарев гэгшэдые муугаар хүдэлнэ гэхын аргагүй. Эртын паар хахалалга дээрэшье хүдэлжэ байhан механизаторнуул Михаил Называев, Фёдор Назаров, Сергей Иванов, Пётр Сластин бусад hаадгүй hайн ябана.

Хабарай тарилгын хүдэлмэриин шанар тухай ажахын ахамад агроном П. У. Мальцевтай хоорэлдэхэдэмни, тэрэ иигэжэ хэлээ hэн.

- Энэ талаар баhал гомдол үгы. Бидэ тарилгын урда тээ ажалай түлөөhэнэй болон урмашуулгын шэнэ гурим зохёоходоо, хүдэлмэриин шанарта гол анхарал хандуулаа hэмди. Тарилгын дүүрэмсээр тусхай комисси полинуул дээгүүр ябажа шалгаха, бригада, тракторист бүхэнэй ажалда тодорхой сэгнэлтэ үгэхэ юм. Энээнhээ механизаторнуудай ажалай түлөөhэн дулдыдаха байна.

С. ТЮЛЮКИН.

ТАРИЛГА-96

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Загарайн аймагай "Мухар-Тала" гэжэ АКХ-гай складые даагша Ирина Александровна Матвеева.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Хэжэнгэhээ мэдээсэнэ:

БОЛЗОР СООНЬ, ШАНАРТАЙГААР

Хүдөө ажахын "Эдэрмэг" предприятида 509 гектар талмайда тарилга хэгдэнэ, тэрэ тоодо 246 гектарта шэниисэ, 146 гектар газарта обёос hуулгагдана. Гадна 116 гектар талмайда паар хахалагдаха юм.

Тарилгын хүдэлмэридэ дүршэлтэй бригадир Ц-Д. Ц. Санжиевай хүтэлбэрилдэг 15 хүнhөө бүридэhэн комплексно бригада хабаадуулагдана. Эндэхи механизаторнуул Т-150 түхэлэй нэгэ, ДТ-75 түхэлэй нэгэ трактор, СЗП түхэлэй гурбан агрегат, зургаан сеялкэ хэрэглэжэ, тарилга хэнэ. Тэдэнэр хоёр халаанда хүдэлжэ, тарилгын хүдэлмэриие таhалдуулнагүй.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус ажахыда тарилгын хаhа дүүрэнтэхэнь. Мүнөө үедэ шэниисэ тарижа дүүргээд, обёос hуулгагдажа эхилэнхэй.

Хабарай тарилгада нютагай дүршэлтэй механизаторнуул В. Ф. Гостев; Г. И. Тимофеев гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадана.

- Ерэхэ жэлдэ обёос тарихагүй гэжэ шиидээбди. Обёос тарихадаа, ямаршье ашаг олзо абанагүйбди. Тиимэhээ таряалангайнгаа бүхы талмайда шэниисэ тарихабди, - гэжэ энэ предприятиин хүтэлбэрилэгшэ Д. Д. Дагбаев хэлэнэ. - Мүнөө намартаа таряалангаа газар үргэдхэжэ, үшөө 250 гектарта паар хахалхабди.

Хабартаа үнгэргэгдэдэг хүдөөгэй гол энэ ажалhаа гадуур ургуулhанаа малдаа гэшхүүлхэгүй гэжэ "Эдэрмэг" ажахын хүдэлмэришэд hургааг бэлэдхэнэ, посхоод заhабарилна.

Эндэхи ажахыда ерэхэ жэлэй ургасын түлоо тэмсэл үргэлжэлhөөр.

Б. ГАТАПОВ.

САГАЙ УЛАРИЛ ХАРААДА АБАН...

Хүдөө ажахын "Михайловский" кооперативта 280 гектарта майн 20 болотор шэниисэ таригдаа. Тарилгын хүдэлмэри тус ажахыда яаралтайгаар ябуулагдана. Ушарынь гэхэдэ, май hара соо шиг нойтон ороногүй. Июнь hара соо жэлэй дунда зэргын хэмжээнэй хура бороо орохоор, харин июниин арбаад багта хүйтэрхөөр хүлеэгдэнэ. Энээнhээ уламжалан, шэниисэ тарижа дүүргэхэ болзор тодорхойлогдоо.

Май hарын 25-hаа 30 болотор эндэхи ажахын таряашад обёос тарижа дүүргэхэ түсэбтэй. Харин майн 30-hаа июниин 10 болотор ешмээнэй тарилга үнгэргэдэхөөр хараалагданхай.

Тарилгын хүдэлмэри эхилхэhээ урид газарай шиг нойто барихын тула 300 гектар талмайда культивацы хэгдээ. 120 гектар газарта паар хахалагдаа. Тарилгын хүдэлмэритэй нэгэ доро газарай хүрьhэндэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдана. Дүн хамта эндэхи ажахын таряалангай хүрьhэндэ 35 тонно минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаха байна.

Нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада, байгша ондо шэниисэ тариха талмай үргэдхэгдөө. Харин обёос ба ешмээнэй эзэлдэг талмай бага болгогдоо. Таряанай нэрлэгдэгшэ зүйлнүүд шэниисэдэ орходоо эрилтэ багатай, үнэ сэнгыньшье доогуур, гэжэ ажахын түрүүлэгшэ Д. Д. Цыренжапов хэлээ hэн.

Тус ажахыда 535 гектарта шэниисэ таригдаа, тарилгын талмайн 265 гектарые обёос, 428 гектарыень ешмээн эзэлхэ юм. Тэрэшэлэн 214 гектарта силосэй ургамалнуул, 65 гектарта нэгэ жэлэй ногоон ба 10 гектарта гречкэ таригдахаар түсэблэгдэнхэй.

Хабарай тарилгада ажахын механизаторнуул В. С. Иванов, В. Трофимов, аха дүүнэр Линейцевүүд, П. Г. Калашников гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ. - Газар элдүүрилгын агротехническэ эрилтэнүүдые сахилгын хойноhоо залуу агроном Д. П. Кондратьев хиналта бэелүүлнэ.

"Михайловский" кооператив район доторoо 180 тонно, тэрэнhээ гадуур 300 тонно hайн шанартай хүрэнгын ороohо худалдаа.

Мүнөө сагай уларилаар hайн жэл болоо hаань, нёдондонойхиhоо дутуугүй баян ургаса хуряажа абаха, гүрэнhөө урьhаламжа абангүй, өөhэдөө өөhэдыгөө тэдхэхэ дүүрэн хүсэлтэй байhанаа ажахын хүтэлбэрилэгшэ Д. Цыренжапов мэдүүлээ.

Хабарай тарилга саг болзортонь, шанартайгаар түгэсхэхэ эрмэлзэлтэйгээр эндэхи ажалшад оролдосотойгоор хүдэлнэ.

В. БАТУЕВ.

ЛЕОНИД ПОТАПОВ: УЕ САГ ТУХАЙ, ӨӨР ТУХАЙДАА

Буряад Республикын Президент Леонид Потапов Японой "Эн-ейч-кей" гэдэг телекомпанида интервью үгэхэдөө, Россин Федерациин Президентын һунгалта тушаа ямар хараа бодолтой байһанаа элирхэйлбэ.

Буряад Республикын Президентдэ кандидадаар намайе дэбжүүлһэн "Социальна үнэн зүб байдал" гэжэ бүлэглэлтэй харилсаа холбоогоо таһалаагүйб, тэрээндэ урбаагүйб. Һунгагшадтаа үгэһэн нэгэшье найдуулгаһаа, нэгэшье үгэһөө арсанагүйб, тэдэниие бэелүүлхын түлөө хүдэлхэб гэжэ Леонид Потапов интервыо соогоо мэдүүлбэ. Зүгөөр элитэ ехэ экономистнуудай зохёолнуудые, сасуудхагдаһан экономикын баримта мэдээнүүдые шэнжэлһэнэй һүүлээр, удаан саг соо бодожо үзэһэнэйнгөө һүүлээр ниитын нэгэ зөөриин бии байлга аша үрэгүй, холын хараа түсэбгүй, тиимэһээ манай орон дотор реформонуудые хэхэ шухала гэһэн тобшололдо хүрэжэ ерэһэн байнаб.

Зөөри һэлгэлгые хурдан түргэнөөр ябуулга, али бүхы юумэ үмсэлэлгэ, сэнгүүдые үндэһэ баримтагүйгөөр жэгдэрүүлэн хубилгалга хадаа Борис Ельцин болон Егор Гайдарай алдуу болоно гэжэ Буряадай Президент тоолоно. Монополизированнэ экономикотой орондо иимэ ябуулга тодорхой байдал зохёожо шадахагүй байна, эсэсэй эсэстэ юумэнэй үнэ сэн туйлай ехээр нэмээгдээ бшуу. Дэлгүүрэй экономикодо дамжан оролгын онол арганууд буруу, зүгөөр ороной урагшаа дабшалтын стратеги буруу гэхын аргагүй. Гэбэшье гансал Борис Ельцин эдэ бүхы хубилалтануудые амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаха гэжэ Буряад Республикын Президент мэдүүлнэ. Экономикоёо гүрэнэй зүгһөө гуримшуулха тээшэ хараа шэглэлээ заһаха ёһотой. Ажабайдал энээниие элирхэйлэн харуулна ха юм.

Хараа бодолни үндэһэ баримтатай, намайе дээрэһээ - Москвааһаа хашана баалана бэшэ гэжэ республикын Президент Леонид Потапов тэмдэглээ. Гол асуудалаар түбтэй үгээ ойлголсоогүй һаа, би Россин Президентдэ арсаха аргатайб. Ушарынь гэхэдэ, Россин Президентээр томилогдоһон бэшэ, харин Буряад ороной арад зоноор һунгагдаһан байнаб гэжэ Президент мэдүүлээ. Урдахи һунгалтын үедэ би Ельцинэй түлөө дуугаа үгөөгүй һэм. Энээниие нюунагүйб. Зүгөөр али бүхы асуудалаар Росси гүрэнэй мүнөөнэй толгойлогшодо хандахадамни, тэрэ һайнаар шиидхэдэг юм.

Буряад Республикын Президентын һанамжаяа хубилгалга тэрэнэй хуби заяанда нүлөөлхэ гээшэ гү гэһэн Японой тележурналистнуудай асуудалда Леонид Потапов харюусахадаа, нэн түрүүн республикынгаа, Россин хуби заяан тухай бодомжолноб гэжэ тэмдэглээ. Юрэнхы дээрээ Россин һунган шэлэһэн зам зүб байна. Һунгалтын үедэ хэнэйшье илалта туйлаа һаа, энэ хараа шэглэл үргэлжэлүүлэгдэхэ байха гэжэ найданаб. Юундэб гэхэдэ, тэрэнэй үнэн сэхэ байлга хүн түрэлтэнэй бүхы ябасаар элирхэйлэн гэршэлэгдэнхэй. Миниий түлөө дуугаа үгэһэн бүхы һунгагшад энээниие хэзээ нэгэтэ ойлгохо аабза гээд найдажа байһанаа республикын Президент мэдүүлбэ.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

БАРИЛГА ЭХИЛЭЭ

Улаан-Удын Железнодорожно районой 7-дохи кварталда 56 байратай гэр хирпиисээр баригдажа эхилбэ. Эндэ ВСЖД-гэй Улаан-Удын отделениин харгы барилгын трестын барилга-хабсаралгын 182-дохи поездын барилгашад хүдэлжэ захалаа.

Мүнөө эндэ мастерска 3 участогые Е.А. Монетчиков, А.А. Капустин, Д.И. Щербенко гэгшэд хоёр халаанда хүтэлбэрилжэ, туха сүлөөгүй байхань харагдаа һэн.

Алексей Анатольевич Акимовай хүтэлбэрилдэг томодхогдоһон бригада гэрэй һуури табиха газар бэлдэнэ. Тус бригадада дүн хамта 12 арматурщик, электро-гагнууршан, шулуушан, модо дархашуул халаанайнгаа даабари холо үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай. Ажалай ветерануд Юрий Астраханцев, Виталий Демченко, Александр Потапов, Алексей Константинов эб нэгэн худэлжэ, залуушуулда ёһотой үлгэр жэшээ харуулна.

Дүршэл ехэтэй крановщигууд Владимир Бадмаев, Александр Шахназаров, Николай Иванов гэгшэд аша үрэ ехэтэйгээр

хүдэлжэ, предприяти соогоо мэдээжэ болонхой.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ***1. Электро-гагнууршан Алексей Константинов; 2. Фёдор Еланов (зүүнгарһаа), Александр Потапов, Виктор Демченко, Владимир Карнышев, бригадир Алексей Акимов; 3. Экскаваторщик Николай Иванов.***

С.БАЛДУЕВ.

Авторай фото.

Хүдөө ажахын мүнөөнэй байдал

ТОО, БАРИМТАНУУД ЮУ ХАРУУЛНАБ?

Хэнэйшье мэдэһээр, хүдөө ажахын байдал хүндэ. Эдэ бүгэдэндэ шалтагаанууд олон юм ааб даа, тэдэниие дахинаа тоолоһоной үлүү хаш. Тоо, баримтануудые хараад, хүндэтэ уншагшад, өөһэдөө тобшолол хэнэ бэзэт. Хүдөө ажахын министрэй орлогшо П. М. Болоневой тус министерствын һаяхан үнгэрһэн коллеги дээрэ хэһэн элидхэлһээ эдэ тэмдэглэлнүүд бэшэгдэжэ абтаба.

1995 ондо хүдөө ажахын бүхы налбаринуудай үйлэдбэрилһэн продукци 1991 оной хэмжээнэй 64 процентнь болоһон байна гэхэ гү, 1994 онойхиһоо 8 процентээр доошолоо. Тиихэдэ үнгэрһэн жэлдэ урда жэлэйхиһээ 8,2 процент бага мяхан, 9,4 процент - һүн, 29 процент үндэгэн үйлэдбэрилэгдэһэн байна.

Угайдхадаа үйлэдбэрилһэн продукцияа дам саашань, бариишатайгаар худалдаха гээшэнь орёо хүндэ. Ушар тиимэһээ, мүнгэ зөөригүй, олдэб тоосоо хэжэ шадахаяа болиһон ажахынууд һандаран налажа эхилһээр үнинэй. Гүрэнһөө туһаламжа, тэдхэмжын мүнгэн хаа-яа үгтэдэгшье, тэрэниие абаха гээшэнь баһал бэлэн хэрэг бэшэ. АПК-гай үйлэдбэриин арга боломжонууд хараа байса ахир байнхай. Хүдэлжэ байһан үйлэдбэриие болюулха ушарнууд шэнэ түхеэрэлгэнүүдые ашаглалгада оруулхаһаа хоёр дахин олон.

Техникын тоо үсөөржэ, фермэ, мастерскойнууд хаагдана. Хэрэглэгдэхэеэ болиһон байранууд эзэгүй болонхой. Илангаяа хониной олон байранууд хоохон. Тэдэ налан һандаржа, модо шулууниинь, зэр зэмсэгынь, байһан түхеэрэлгэнүүдынь хулгайда абтана, жэбэрэн налана. Эдэ бүгэдые барижа ашаглахын түлөө хэды ехэ мүнгэн зөөри гаргашалагдааб...

Шэнэ тракторнууд нёдондо 1991 онойхиһоо 23 дахин, ашаанай машинануд - 69,5, сеялкэнүүд - 7,6, таряа хуряадаг комбайнууд 4,2 дахин үсөөноор худалдан абтагдаа. Мүнөө тоологдодог 8513 тракторай 4262-нь ашаглагдаха болзорынь үниндэ үнгэрһэн байха юм. 1649 комбайнай хахадынь мүн лэ иимэ байдалтай. Гэхэтэй хамта нёдондо 50 шэнэ комбайн лизингээр абтабашье, силос хуряаха комбайн үгы, абтаһан 45 трактор барандаа "Беларусь" түхэлэй.

Мал үсхэбэрилхэ ажал, илангаяа зооветеринарна эрилтээр ябуулагдахаяа болёо гэхэдэ, алдуу болохогүй. Нёдондо республика дотор 100 толгой бүриһөө 56 тугал, 51 хурьган, 36 унаган абтаа һэн. Хурамхаанай аймагта 100 үнеэн бүриһөө оройдоол 27, Захааминда - 30, Ахада - 33, Түнхэндэ 38 тугал абтаһан байна. Энэл хугасаада 25,6 мянган толгой эбэртэ мал, 126,3 мянган хонин, 22,2 мянган гахай, 4,2 мянган морин гарзалагдаа. Республикын 20 аймагай 17-нь мяха, һү үйлэдбэрилгээ эрид доошолуулаа.

1995 ондо республика доторнай 120 колхоз, совхоз, хүдөө ажахын 4 кооператив, 7-АООТ, хаалтатай гуримтай 26 нүхэсэл, 62-ОКХ болон эблэл, 3352-таряашанай (фермерскэ) ажахынууд тоологдоһон байна. Таряашанай ажахынууд олоншье һаа, тэдэнэй үйлэдбэрилһэн продукциин хэмжээн даншье һаа бага. Үйлэдбэрилэгдэһэн бүхы продукциин 39 процентнь хамтын ажахынуудай байбал, оройдоол 2 процентнь таряашанай (фермерскэ) ажахынуудай болоно. Мүнөө дээрээ худэлоо боложо байһан элдэб түхэлэй 161 ажахын үри шэринь 81,9 миллиард түхэригтэ хүрэнхэй. Харин тиихэдэ 41 ажахы 1995 оной дүнгөөр олзо оршотойгоор худэлжэ гараһан байгаа.

Ажахынуудта худэлдэг мэргэжэлтэдэй тоо үсөөрнэ. Хэрбээ урдандаа худөө ажахын мэргэжэлтэдэй дунда тусхай мэргэжэл үгы хүнүүд оройдоо 4-5 процент байдаг байбал, мүнөө тэдэнэй тоо гурба дахин олон болоо. Хүдөөдэ ажаһуудаг 10 мянган хүн ажалгүйшүүлэй тоодо орохо гэжэ нёдондо мэдүүлгэ бэшээ һэн, теэд тэдэнэй 6800-нь лэ ажалгүй хүнүүд гэжэ тоологдоод бүридэлдэ абтаһан байна. Энэмнай үнэн дээрээ байһан байдал гэршэлнэ гү? Үгыл даа. Ажалгүйшүүлэй тоо һураггүй олон юм ааб даа.

Үнгэрһэн жэлдэ гүрэнэй удхатай тусхай 12 программада 10,3 миллиард түхэриг һомолгдохо гэжэ хараалагдаһан байбашье, "Газарай хүрьһэнэй үрэжэл дээшэлүүлхэ" талаар ори ганса программа бэелүүлэгдэхэ гэгдээд, тэрээндэ нэгэшье мүнгэн үгтөөгүй.

Тиибэшье, хүдөө ажахын байдалай хэды муу байгаашье һаа, һанаа сэдьхэл баясуулмаар баримтануд бии. Дэлгүүрэй харилсаанай гуримда өөрынгөө харгы олоһон, урагшатай һайнаар хүдэлжэ байһан 41 ажахы, нёдондо олзо оршотойгоор хүдэлжэ гараа. Жэшээлбэл, Улаан-Удын шубуунай фабрика (сэбэр олзонь 11,7 миллиард түхэриг), Борьёогой совхоз (0,9 миллиард), Ториин мориной завод (2,3 миллиард), Сутайн совхоз (1,1 миллиард) ба бусад болоно. Үйлэдбэрилгын 16 предприятитин сэбэр олзонь нёдондо 43,2 миллиард түхэригтэ хүрэһэн байна.

Мүнгэ сангай дуталдаһанһаа боложо эрдэм шэнжэлгын худэлмэриин хэды һулараад байбашье, Буряадай эрдэмтэд, түрүү мэргэжэлтэд амжалтануудые туйлаһаар. Бур НИИСХ-ын эрдэмтэд "Лютэстанц 937", "Лютэстанц 921" гэжэ шэниисэ, "Дагой" гэжэ ешмээн, малай хоол болохо "костёр безостый" гэһэн ба бусадшье үрэһэнүүдэй шэнэ сортнуудые бии болгожо шадаа. Жэмэсэй үрэһэ туршалгын станци (директорынь Э.Г. Сократова) шасарганын шэнэ 4 сорт (тэдэнэй хоёрынь дэлхэй дээрэ үшөө үзэгдөөгүй сорт байха юм), яблониин 4 шэнэ сорт, үхэр нюдэнэй 2 шэнэ сорт, сливын 2 сорт болон бусадшье олон шэнэ жэмэстэ ургамалнуудые үсэд бэрхээр худэлэн ургуулжа, олоной хэрэглэлдэ дурадхана. Хүдөө ажахын академи (ректорынь А.Ц. Балдуев) Россин Хүдөө ажахын министерствын дэргэдэхи эрдэмэй түбэй жэл бүри эмхидхэдэг түрүү шэнжэлгэнүүдэй шагналда хүртэхын түлөө, 1995 оной дүнгөөр шэнэ 4 худэлмэри эльгээһэн байна. Эрдэмтэд В.Б. Бохиев В.В. Тумурхонов хоёрой дурадхаһан - газарай хүрьһэ аршалха талаар арга боломжонууд Россида мүн лэ түрүүшынхиеэ хэрэглэгдэхэ зэргэтэй.

Теэд эдэ бүгэдэ амжалтануд хүдөө ажахын мүнөөнэй байдалай тон бага хубинь ха юм даа. "1996-1997 онуудта Буряад Республикын АПК-е тогтонижоруулха ба тэрэниие хүгжөөхэ тухай" тусхай программа абтанхай. Энэ программа соо олон хэмжээнүүд хараалагдана. Теэд урда жэлнүүдтэ хэды олон хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэдэг, шиидхэбэринүүд абтадаг байгаа һэм. Тэдэнэй балай үрэ дүнтэй бэелүүлэгдэжэ байһаниинь һанагданагүй. Гэхэ зуура, хүдөө ажахын байдал үдэрһөө үдэртэ, жэлһээ жэлдэ муудаһаар...

Эдэ тэмдэглэлнүүдые танай анхаралда дурадхахадаа, хүндэтэ уншагшад, хүдөө ажахыда юумэн хуу муу гэжэ үшөө дахин хэлэхэ гэһэн һанаа бодол үгы. Юрэл тоо, баримтануудые хаража, сасуулан бодомжолжо, үнэн байдалые зүбөөр ойлгохо хэрэгтэ туһатайшье байжа магад гэжэ хүсэһэн байнабди.

В. ШАГДУРОВ.

Уран зохёолшын дэбтэрһээ

ХЭР БАЙНАШ, ХОНИШОН?

БИ ДОРЖО АЮШЕЕВТЭЙ һаяшаг суггаа аргаламжын газарта зэргэлжэ хэбтэһэн, эдеэ хоолдоо суггаа ошодог байһан дээрэһээ тэрэниие мэдэхэ болоһон, алишье талаһаань харагаһан, шэнжэлһэн, зан абари руунь "гүльмэ губшуураа хэды хаяад" үзэһэн хүм. Теэд тэндэһээнь "алтан загаһа" барижа, ажамидаралайнь хэлбэри, досоохииень түгэдөөр ойлгожо ядааб. Тиимэ бэлэхэнээр һанаһанаа хэлэхээр бэшэ хүн юм байба.

- Тамнай ёһотой хонишон, жэнхэни Хяагтын хонишон ха юмта, - гэхэдэмни, энеэбхилээд, нам руу зааха дүтэ болоошье һаа, бэеэ барингяар:

- Битнай миил юрын хонишон бэшэб, - гээд, урдаһаам адаглангяар харана.

- Ши өөрөө: "Хяагтын хонишонби" гэжэ эмшэн Аюр Базаровичта хэлээ бэшэ һэн гүш? - гэжэ бинь гайхабаб.

- Таанад, зохёолшод, журналистнууд хонишон гэбэл, гансал хүниие хонидоор, хурьгадаар холбожо, тэрээндэ няажархидаг зайнтайт. Тэды-еды хурьга, тэды-еды килограмм нооһо абаа, тэды-еды жэлдэ хүдэлбэ, иимэ тиимэ шагнал, магтаалда хүртөө гэхэ мэтээр "хонидой хоргооһон" хүрэтэр тооложо орошодог гүбта даа, - гэжэ Доржо Аюшеев енгүүрхэжэ, намайгаа хадхажа оробо.

Хоюулаа ана-мана тоосолдобо, сэсэрхэлдэбэбди. Юрэдөөл, энэ хүндөө "түлхюур" олохол байна гэжэ бодобоб.

Энэ хөөрэлдөөмнай ветерануудай аргаламжын Улаан-Удын госпиталь соо болоо юм. Маанадые аргалдаг эмшэн, суута хирург Аюр Базарович Раднаев намайе үнинэй таниха хадаа:

- Ши Солбон, тархи үбшэнтэй эндэ ороһон аад, тархяа дэмы бү тальхида, хүнөөр тоосолдоод яахашни гээшэб, Аюшеевэй хонишон, хонишон бэшээр яаха гээбши, - гэжэ енгүүтэйгээр хэлээд, нүгөөдэ үбшэнтэниие үзэжэ, шалгажа оробо.

ҮДЫН эдеэнэй һүүлээр хүршэ Доржомни хурхиржа байжа унтаба. Томо хүн унтаха, хурхирхадаашье, һүрөөтэй, дорюун, хана доһолгохоһоо наагуур болоно.

- Зай, һайн нойрсобо, сэлмэбэ, яһала зэлд гэбэ хат. Тон Хяагтадаа, тэндэхи хяаг ногоон дээрэ хэбтээд, Алтан-Булагтаа хэбтэжэ амарһан шэнги болоо ёһотойт. Үргэһэн соогоо хонидоо адуулна хэбэртэйт. Хара нохойтой гүт даа? Харлаан, Харлаан гээд, тэрэнээ дууданат, - гэжэ Доржые бага хадхаад абахадам, тэрэ энеэжэрхибэ.

- Хонишон тухай хэды олон юумэ бэшэһэн байхаш. Юундэ энэ хонишондо аһалдаад һаланагүйбши? Хяагтын хүн хяаг ногоондол адли сэнхир сэгээн һайхан байгаал бэшэ гү? - гэжэ энэниие дуулаад врач Аюр Базаровични хэлэнэ.

- Хонишон хадаал хонишон аабзаб. Теэд энэ дээдэ гарай мэргэжэлтэй малшан болохын урда хэдэн олон ажалда нилээд мунхиһан хүм даа. Багшаар хүдэлөөб, һургуулида хэлэ, литература заагааб, физкультурааршье багшалааб. Хара багаһаа хойшо барилдажа ороһон хүм. Дэн дээгүүр барилдаашьегүй һаа, колхоз соогоо шангашаг хүнүүдэй нэгэн ябаһан байхаб даа, - гэжэ Доржын хэлэхэдэ, одоол хөөрэлдөөнэймнай туламай амһар тайлдажа эхилбэ ха гэжэ бинь тобшолбоб.

- Теэд та юундэ абаһаар иитэрээ шархайлдаа, хүнэй урдаһаа тулаад байгаа хүмта? - гэбэб.

- Эндэшни минии өөрын зан абариин шанар хүдэлөө даа. Таниие туршаад үзэхэдэ юун болоо юм? Досоохиием яагаад шобторогшо ааб, ууграг тархииемни хайшан гэжэ уудалхань бэ гэжэ хүлеэгээб. Намда магтаал одоол хэрэггүй. Урданайшни хонишодто магтаал лэ хэрэггэйшэг байгаа гүб даа. Юуб гэхэдэ, юртэмсэ дээрэ юунэй түлөө, юу хэжэ ябаһанаа тэдэнэр бэе дээрээ мэдэрдэг, тэдэнэйнгээ аша үрышье харадаг байгаа, - гэнэ тэрэ.

- Харин мүнөө юуншье хэрэггүй болоо гү? Юрэл хонидоо адуулһан болоод ябаха гү? Та өөрөө олон юумэ мэдэхэ, ойлгохо аабзат даа. Гүрэн түрын, олониитын, зоной байдал, политика, экономико гэжэ байдаг ха юм, - гэжэ байгаад, һанаһанаа хэлэбэб.

Тэрэмни бодолгото болон һууба. Иигэһээр, хоорондомнай бага-сага "дугы-хүүргэ" тогтобо ха. Одоолшье Доржо Сусурунович Аюшеевэй алтан намтарай хуудаһануудые ируулха арга бии болобо аа гү гэжэ һанабаб.

ДОРЖО Сусурунович 1941 ондо Хяагтын Шаргалжан гэдэг һууринда хүлөө шоройдоһон хүн. Гал могой жэлдэ түрэһэн. Зангыньшье тиимэрхүүл хаш. Дайн дажар соогуур жаахан үхибүүн ябаһан, хүндэ сагта өөдөө болоһон. Һургуулида һурахадаа хурса, бэрхэ һэн.

- Хэшээлдэ харюусажа гү, али тоо бодолгодо ядалдаад, заримдаа "гурба" гэһэн тэмдэгэй һундалдахаяа һанахада, би багшадаа иигэжэ хэлэдэг бэлэйб: хоёрые табигты. Хоёр гээшэтнай сэб сэхэ, иишэ-тиишээ хэлбэлзэһэн, хотирһон-бэтирһэн юумэн бэшэ, хоёр хадаал хоёр тэмдэг ха юм. Гурба гээшэтнай хоёрой хоорондын юумэн шуу, - гэжэ байгаад Доржын хэлэхэдэ, би тэрэниие ехэшье гайхаагүйб.

Доржо дутаг-ядаг, тэды-еды гэһэн юумэндэ дурагүй, һанаһанаа сэхэ табидаг, зааха зүрилдэхэцье дуратай хүн гэжэ адаглаа һэм. Эгээл энээн дээрэһээ дундуурай багша ябанхаар, хонишон болоһомни дээрэ гэжэ бодоо ёһотой. Хүн өөрынгөө абари занһаа холо ошохогүй. Тиигэжэ өөрынгөөл һанаагаар, ухаагаар бэеэ бэдэрһэн, бүһэеэ шангадхаһаниинь энэ байгаа.

- Хонишон болоод, отарадаа 600-700 толгой хонидоо хараад, нооһо, түл түрэсэ абажа, түсэб даабари дүүргээд, жаргалта байдалдаа жагсаа гүт даа? - гэхэдэм, Доржо абяа гарабагүй.

- Хүдэри-Сомон һууринай дунда һургуулида суггаа полковник Пётр Гармаев, Улаан-Удын шүдэ эмшэлгын больницын ахамад врач Баир Дашиевич Гарматаров болон бусадтай һуража гараһан хүм даа, - гэбэ.

Энэ хэлээшэһээнь ойлгоходо, Доржо Сусурунович һураха, ургаха аргые ехэ бэдэрдэг хүн байгаа. Намһаа минии бэшэһэн номуудые эрижэ, уншажа ороо. Тэндэ зураглагдаһан хонишодой ажал тушаа асуугаад, һурагшалаад абаха юм. Суута хонишод Гасарун Рабдаев, Балдан - Нима Гомбожапов (Борьёо), Дашинима Сундуев (Баргажан), Георгий Бимбаев (Хори) болон бусадай гэр байра, зан абари, хуби заяан тушаа һурагшалаад һалахаяа болибо.

- Хонишон хүн хонил дахаад, тэрэнэй һүүл баряад, һүүдэр болоод ябадаг шэнгеэр ши бэшэхэеэ һанадагши, энээнһээшни боложо, шамтай түрүүшээр ехэ тааралдаагүйб. Зүгөөр танай нүхэр, суута Дмитрий Свистунов, манай тэндэхи дүтэ нютагай хүн, бэрхэ хонишон һэмнай даа. Танда Дима тушаа юу хөөрэхэбиб? Тэрэтнай хониной һүүл хараад ябаагүй, харин хонин һүрэгөө дахуулаад, өөрөө хужартай хоолто ногоотой газарые "унхидан" бэдэржэ ябадаг байгаа гэжэ мэдэхэб, - гээд Доржо Сусурунович хэлэнэ.

- Мүнөө хүдөөдэ ажал ондоо болоо. Та фермер гүт, али хуушан хэбээрээ хамтын ажахын хонишон гүт? - гэжэ һонирхобоб.

- Алиниинь шье байха. Зуун эхэ хонин бүриһөө адагынь 70-80 хурьга абабал, намда болоо, - гээд, тэрэм абяагүй болоно.

- Хэрбээ зуунһаа зуун хурьга абаа һаа яаха юм? - гэхэдэмни:

- Тиимэ юумэн мүнөө байхагүй, тэрэшни одоол хоһон тоо гээшэ. Тэрэл зуунай 70 хурьга колхоздоо тушаагаад, бэшыень өөртөө абажа худалданаш, хэрэгээ бүтээнэш, мүнөөмнай тиимэ саг. Бэшээр яагаад гэр бүлеэ тэжээхэбши? Нэгэтэ танил врач Баир Дашиевичай мяханда һанаатай ерэхэдэ, хоһоор табяа һэм. Нүхэр нүхэдөөрөө, аргагүй хадаа яахабши? - гэнэ Доржо.

ТИИГЭЖЭ байтараа ехэ эсэһэн янзатай: "Хайрата хонин һүрэг. Ажални һонигүйшье гэхэдэ - һонигүй, нониншье гэхэдэ - һонин. Олон жэлдэ хонидой хойноһоо ябажа харгын тооһо, нооһо залги-залгиһаар энэ ханяадаг болооб, - гээд, тэрэ палата соогуураа иишэ-тиишээ харасагаана.

- Намда баһа уужам тала, уняартан байдаг Сүхэ голоймни эрьеһээ эхилдэг таламни хэрэгтэй. Хонидоо ходо хашаа соогоо бариха дурагүй хүм. Хонуулхаһаа бэшэ тээнь ходол хээрэ ябуулдагби. Дайдын амитан дайдадаа ябажа сэнгэхэ ёһотой, - гэнэ.

- Тиихэдээ юу хэлэхээеэ һананабта? - гэхэдэмни, Доржо нам руу даб гэжэ шарайгаа хубилган, шангаар дуугарба:

- Хуушанай буряад хонишод ямар байгааб?! Хубисхалай урдахи буряад арадай байдал мунхаг харанхы, гэгээрэл болбосоролгүй байгаа гү? Ши өөрөө энээн тухай хэды шүлэг бэшээбши? Тэдээн соошни үхэл тахалда зобоһон тулиһан зон дүүрэн. Ядахадаа, аарсаяа муушалһан байнаш. "Муушалхаар даа, гашуун аарсан" - гэнэш. Гашуунаар шанадаг хүн эндэ зэмэтэй, гэмтэй бэшэ юм гү? "Дэлгэнээгүй", шэмэ ороогүй бодолнууд, хоһон хубхай ряян. Би зүб хэлэнэ гүб?

Бинь сошоһондоо далтиран саашаа болоноб. Орохо хорохо газараа оложо яданаб. Үнөөхил алдуу, эндүүемни - бүхы литературымнай бури-бурти бултайжа эхилбэ хэбэртэй.

Нээрээшье мундуу магтаалтай үе сагнай могой боложо мүлхибэ гээшэ гү гэхээр.

Би энэ хүн тухай хэды тогтоошье хадаа, мушхуу хатуу зантайень хүсэд ойлгоогүйб. Тэрээндэ дураа гутангүй, хэлэһэн юумыень досоогоо эдеэшүүлхэ гэжэ оролдоноб. Урданай заншал болошоһон, ухааида шэнгэшэһэн юумэн заримдаа өөһэдтэмнай һаад хэдэг шуу. Мүнөө юумэн хуу ондоо болоо, хубилаа. Үзэл бодол, һанаа сэдьхэл, хүнүүдэй шэнжэ шанар баһал ондоо болоо. Олон хүнүүд урдынхиһаа тад ондоогоор харагдана, ондоогоор бодомжолно.

- Би таниие ямаршье холын хараа бодолгүйгөөр юрэл "Аюшеев жиирэй хонишон" гэжэ нэрлэхэдээ, миил буряад хүниие зураглахаа һанааб. Орден, медальнуудыетнай онгиргоногүйб. Ажалайтнай дүршэл, дүнгүүдые тоолоногүйб. Харин абари зангыетнай, хэлэһэн юумыетнай эблүүлэн бэшэхэ гэжэ бодоноб, - гэжэ өөртэнь хэлээ бэлэйб.

Гадна энэмнай буянтайшье, бурхантайшье хүн байба. Зээ хүбүүниинь хүндэтэй эмшэ лама байһан. Тиигээд энэ хүн мүнөө Бүхэроссин буддын шажантанай бүлгэмэй эрхилэгшэ, хамба лама Дамба Аюшеевэй түрэһэн нагасань, тэрэнэй Балдан-Брэйбун дасаниие барилга-бүтээлгэдэ хубитаяа нилээд оруулһан, халуун зүрхэнһөө хабаадалсаһан хүн. Одоол, иигэхэдээ, миин лэ юрын хонишон бэшэ, олон һайхан һалаа һабагшатай, өөрын һанаан-бодолоороо һарьдаг үндэр хада шэнги хүн байнаш гэжэ өөртэнь хэлэн алдаад, абяагүй үнгэрөөб.

Би тантай үшөөл ушарха байхаб даа, Аюшеев Доржо.

Солбон АНГАБАЕВ,
уран зохёолшо.

Буряадай гүрэнэй университедэй буряад хэлэ бэшэгэй факультедтэ ТАНИЛСАЛГЫН БАЯР

Буряадай гүрэнэй университедэй буряад хэлэ бэшэгэй факультедтэй танилсалгын баяр ёһолол һаяхан болобо.

Нэн түрүүн факультедэй декан Саян Жимбиевич Балданов баярай үгэ хэлээ. Һүүлдэнь БГУ-гай проректор Цыдып Заятуевич Доржиев тайзан дээрэ гаража, университедэй зүгһөө 25 миллион түхэриг буряад факультедтэ бэлэглэбэ. Манай факультедые университедэй дэргэдэ түрэһэн үдэрөөрнь амаршалхаяа ехэ олон хүндэтэ зон суглараа. Тэдэнэй дунда БГУ-гай ректор С. В. Калмыков, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй вице-президент Б. Д. Баяртуев, аяар холын Усть-Ордын автономито округһоо багшанар, "Хараастай" журналай ахамад редактор Ц-Ж. А. Жимбиев, үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-интернадай директор Ж. Б. Санжиев болон олон хүндэтэ айлшад амаршалгын үгэ хэлэбэ, бэлэгүүдые бариба.

Удаань баярай тэмдэг болгон факультедэй оюутад, багшанар концерт-наада харуулба.

Буряад хэлэ бэшэгэй факультедэй заочно таһагые даагша Д. Б. Базарова "Хүлеэжэл байн" гэһэн дуу ехэ һайханаар дуулажа, сугларагшадые баясуулаа. Эгэшэ дүү Цырен-Долгор ба Байгалма Павловануд хонгёо хоолойгоороо сугларагшадые хужарлуулба. II-III курсын оюутад энэ үдэшэ үнгэргэлгэдэ хубитаяа оруулаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Тэдэниие нэрлэбэл, З. Шойнжонов, С. Лодонова, Д. Дымбрылова, С. Цыренова болон бусад. Гадна заочно таһагай оюутад өөһэдынтөө зохёоһон дуунуудые бэлэглээ һэн. Педагогикын эрдэмэй кандидат, монгол хэлэнэй багша Ж. Д. Доржиева урданай буряад дуу хангюурдаба. Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, доцент, поэтесса М. М. Хамгушкеева шүлэгүүдээ уншаа бэлэй. Түгэсхэлдэнь факультедэйнгээ гимн болохо "Үндэһэн буряад хэлэмнай" гэжэ дуугаар вокальна ансамбльнай энэ һайхан үдэшэеэ дүүргээ һэн.

Дэлхэй дээрэ ори ганса буряад факультеднай хэтэдээ мүнхэ ябахань болтогой!

Байгалай уһандал арюун тунгалаг
Басаганай миһэрэлдэл урин налгай
Буряад хэлэмнай хэтын хэтэдэ мандаха болтогой! -

гэһэн Д. Улзытуевай үгэнүүдээр богонихон мэдээсэлээ дүүргэебди.

Светлана ЖИГЖИТОВА,
Эржена САНГАДИЕВА.
БГУ-гай буряад хэлэ бэшэгэй 1-дэхи курсын оюутад.

ТҮРЭЛ hУРГУУЛИИНГАА АША ҮРЫЕ ХАРЮУЛЖА...

УЛААН-ҮДЫН лицей-интернадай hуралсалай үндэhэ hуурие бэхижүүлхэ жасын марафон тус hургуулиин байшан соо үнгэргэгдэбэ.

1946 ондо байгуулагдахадаа, Улаан-Үдын 18-дахи буряад дунда hургуули гэжэ тэрэ нэрлэгдэhэн юм.

-Дайнай hүүлээр байгуулагдаhан энэ hургуули манай ниислэл хотын, хүдөө нютагуудай олон хүүгэдэй хуби заяанда ехэ нүлөө үзүүлээ гэшэ. Энэ hургуулиин үгы haa, үншэн үхибүүд хайшаа ошохо байгаа гэшэб? Дайнай hүүлээр ажабайдалнай haял hэргэжэ, үшөөл хүл дээрээ гараадүй байгаа ха юм даа. Эдеэ хоолшье тэрэ зэргэ. Тиимэhээл энээхэн эрдэмэй гуламта манай үеын хүбүүд, басагадта эгээл дүтөөр, халуунаар hанагдадаг даа, - гэжэ 50-яад оноор hурахан, мүнөө "Хори" гэhэн ажахые хүтэлбэрилэгшэ Ринчин Галсанович Галсанов хэлээ hэн.

Үнэхөөрөөл, энэ hургуули тухай хүрсан ябаха шабинар Буряад орондо олон юм.

1956 онhоо республикын 1-дэхи интернат hургуули болгогдоhоор 40 жэл болохонь. Хүдөөгэй үхибүүд эндэ сугларжа, бэлигтэй багшанарай хүмүүжэлгэ доро эрдэм шудалhан түүхэтэй. Тэрэ үедэ залуушуулай элдэб уряалай хүдэлөөн ехэ эдэбхитэйгээр дэмжэгдэдэг байгаа. 1957 ондо дүүргэhэн залуушуул hургуулиингаа hүүлээр бүхы классаараа Хориин аймаг ошожо, хүдэлhэн түүхэтэй. 1958 ондо дүүргэhэн hурагшад Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ажалшад болоhон юм. 1959 ондо hургуулияа дүүргэhэн хүбүүд, басагад Хори ошожо, ажалайнгаа намтар эхилhэн байна.

Тэдэ залуушуулай дундаhаа эрхим багшанар, hургуулиин директорнүүд, хүдөө ажахын мэдээжэ мэргэжэлтэд урган гарахан юм. Түрэл гуламтынгаа хүгжэлтэдэ зорюулагдаhан марафондо ерэжэ, hургуулиингаа аша үрыень харюулан, баярай үгэнүүдые хэлэhэн, элдэб бэлэгүүдые бариhан байна.

1993 онhоо Республикын үндэhэтэнэй 1-дэхи лицей-интернат боложо, арад түмэнэймнай урдаа хараха эрдэмэй гуламта гэжэ нэрлэгдээ.

- Энэ hургуулиhаа гарахан уран бэлигтэйшүүл хаа хаагуур хүдэлдэг юм. Суута уран зурааша С. Р. Ринчинов бага байхадаа, энэ hургуулиин байшангай орой дээрэ хамаг юумэ зуража hуутша hэн. Энэ зал соо hууhан үхибүүдэй дунда баhал мэдээжэ болохо, бэрхэ хүбүүд, басагад олон бээ, үхибүүдэй талаан бэлигые элирүүлжэ, харуулжа шадаха багшанар эндэ хүдэлдэг, - гэжэ ВАРК-ын президент Д-Н. Д. Дугаров дурсан тэмдэглээ бэлэй. С. Балдаевай, Х. Намсараевай зохёолнуудтай, "Абай Гэсэр" үльгэртэй хэдэн боти номуудые hургуулида бэлэглээд, 4 миллион түхэригэй мүнгэн hомологдохо, гадна хатар нааданай хубсаhа хунараар туhалха аргатайгаа мэдүүлбэ.

Марафондо ерэhэн айлшад hубарин, бэлэг сэлэгээ барюулжа, үдэрэй 12 сагта тус жасада 2 миллион 250 мянган түхэриг мүнгэн, "Самсунг" телевизор, 6 миллион түхэригэй заhабарилгын материалнууд, библиотекэдэнь эрдэм ухаанай, уран hайханай литература гэхэ мэтэ оруулагдаба.

Тайзан дээрэ гарахан хүн бүхэн хүндэтэ багшанарайнгаа нэрэнүүдые олол дахин дабтажа, баяр баясхалан хүргөө. Лицейн үхибүүд нэгэ хэды болоод лэ, уран бэлигээ дэлгээжэ, наада зугаа тайзан дээрэ харуулна. Марафоной хойто үдэрынь энэ hургуулиин 9 үхибүүн К. Д. Шулунова багшатаяа Брянь хотодо үнгэргэгдэхэ Уласхоорондын үхибүүдэй фольклорно фестивальда ошохо байба. Гадна эдир хатаршан Баясхалан Галсанов энэ намар Ярославль хотодо хатаршадай конкурсдо хабаадаха юм. Лицейдэ hурахан хүүгэд багаhаа бэлиг шадабарияа мүлижэ, концерт наадаяа харуулхадаа, олоной hайшаалда хүртэнэ. Уран hайханай талаар лицей-интернат суутай юм.

-Манай үедэ физкультурада, бээз hорилгодо ехэ анхарал табидаг байгаа. 65-дахи дунда hургуули интернат hургуули хоёр заабол түрүү hуури эзэлдэг hэн. Боксоор хэды hонирходог гээшэ hэнбибди. Б. Бадмаев, Б. Зоригтуев, А. Намжилов гэгшэд нэрэ солоёо суурхуулhан юм. Конькигаар урилдаанда Г. Шевчук М. Дымбрылова хоёр хүниие урдаа табидаггүй hааб даа. Аяншалга гэшэмнай заншалта юм hэн. Теэд мүнөө жэлэй "Буряад үнэнэй" шангай эстафетэдэ лицей-интернадаи командын үгы байhаниинь ехэ гомдолтой. Саашадаа уран бэлиг, эрдэм ухаан, бээз hорилго адли тэгшэ хүгжөөгдэхэ бээз, - гэhэн найдалаа М-Д. Б. Митыпов мэдүүлбэ. 1960-1970-аад онуудаар тус hургуулида багшалhан Мижит-Доржо Будажапович Республикын хүүгэдэй спортын түбэй зүгhөө теннисэй стол, тренажёр, 3 миллион түхэриг бэлэглэбэ.

Үдэhөө хойшо марафоной хоёрдохи хубиин үедэ hургуулиин жасада 12 миллион түхэриг мүнгэн, үхэр мал, эд зөөри оруулагдажал байгаа.

Марафоной гурбадахи хубида hүүлшын 10 гаран жэлдэ hургуулияа дүүргэгшэд сугларжа, мүн лэ үнэтэй сэнтэй бэлэгүүдые барюулаа, жаргалтай хаhынгаа баярые мэдүүлээ. Үндэhэтэнэй лицей-интернат намартаа 50 жэлэйнгээ ойн баяр тэмдэглэхэ юм. Ойн баяртай дашарамдуулан, hуралсалай ба материальна бааза бэхижүүлгын жаса байгуулжа, тус марафоной үедэ 28 миллион 151 мянган түхэриг мүнгэн оруулагдаhан байна. Энээнэй хажуугаар эбэртэ бодо мал, hургуулида хэрэглэгдэхэ номууд, бусад бэлэгүүд барюулагдаба.

Энэ хэмжээ ябуулгада хабаадаhан айлшад hургуулиингаа нэрэ солые дээшэнь ургэжэ ябаhан багшанарта, hурагшадта ажалай, hуралсалай амжалта хүсэhэн байна.

Е. ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Лицейн артистнар тайзан дээрэ.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

Эрдэм hуралсалай шэнэ шатада

hАЙНААР ХҮМҮҮЖҮҮЛХЫЕ ОРОЛДОНОБДИ

Дэлгүүрэй экономикодо гаралгын үе сагай хэды хүшэр байгаашье hаань, бидэ Хурамхаанай дунда hургуулиин багшанар, ургажа ябаа залуу үетэниие түрэл Эхэ орондоо дуратайгаар, хүн нэрэеэ алдангүй үнэн сэхэ ябахаар, сэбэр сагаан сэдьхэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ гэhэн гол зорилг хазагайруулангүйгөөр, эрхэтэнэй эрилтэнүүдтэ харюусамаар эмхидхэн ябуулhаар гээшэбди гээд хэлэхэдэ, нэгэшье алдуу болохогүй. Эдэ бүгэдые баримталhан жэшээнүүд яhала бии. Би тэдээн тухайнь тогтон, мүнөө хөөрэхэ гэhэн хүсэлэнтэйб.

hуралсалай ябажа байгаа энэ жэлэй хугасаа соо аймагай hургуулинуудай hурагшадай элдэб олимпиадануудад үнгэргэгдөө. Тэдэнэй хүдэлмэридэ манай олохон hурагшад хабаадалсаа.

Математикаар 9, 10, 11-дэхи классуудай hурагшадай хоорондо болоhон мүрысөөндэ хабаадалсаhан зургаан hурагшамнай аймаг дотороо түрүү hууринуудта хүртөө.

11-дэхи класста математикаар заадаг Самажаб Бадмаевна Гомбоевагай шабинар Баир Базаров районно олимпиадада нэгэдэхи, харин республиканска мүрысөөндэ хабаадалсахадаа, түрүүшын табан хүнүүдэй тоодо ороо.

Математикын багша Вера Галиновна Ивановагай 11-дэхи классай hурагша Татьяна Калмынина хоёрдохи hуурида гараа hэн.

Багша Нина Ильинична Хомяковагай арбадахи классай шабинар Валентина Дурасова, Алексей Бадмаев, 9-дэхидэ hурадаг Жаргал Ринчино, Хышигто Базаров гэгшэд аймагай олимпиадада хабаадалсажа, мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, хоёрдохи hууринуудые эзэлhэн байна.

Черчени болон зурагай багша Николай Дмитриевич Самофаловай hурагшад жэл бүхэндэ олимпиадануудта хабаадахадаа, ходол hайн дүнгүүдые туйладаг. Тэрэнэй хоёр hурагша республикын олимпиадада муу бэшэ дүнгүүдые туйлаа. 11-дэхи класста hурадаг Алексей Базаров гэгшэнь хоёрдохи hуури эзэлээ hэн.

Мүнөө жэлдэ түүхын предмедээр түрүүшынхиеэ олимпиада болоо. Манай hургуулиhаа хоёр hурагша республикын hурагшадай хоорондохи энэ мүрысөөндэ ошоhон юм. Түүхын багша Софья Ревомировна Кулыковагай 11-дэхи класста hурадаг Михаил Ринчино хоёрдохи hуурида гараа.

Мүн 10-дахи классай, шабинар Радик Чиришов мүн хоёрдохи hуури эзэлээд, багшаяа Елена Владимировна Дандарова даа яhала баясуулаа.

Ород литература болон хэлээр, буряад хэлэ бэшэгээр аймаг дотор үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ манай hурагшад дээдэ сэгнэлтэнүүдтэ хүртөө гэжэ тэмдэглэлтэй. Энэ талаар багшанар М. Д. Реховская, Т. Н. Очирова, С. Ц. Елтунова, В. Б. Будаева, Е. М. Цыренова гэгшэдэй оруулhан хубита ехэ.

Нёдондо жэлhээ эхилжэ, багшанарнай аттестаци гэхэ гү, али тусхай шалгалта гаража, мэргэжэлэй талаар али зэргын бэлэдхэлтэй байhанаа харуулдаг болонхой. Тиихэдэ Хүндэлэлэй Тэмдэг орденто, Россин Федерациин арадай эрдэм hуралсалай отличник Вера Ринчиновна Сабаева дээдын гарай багшын нэрэ зэргэдэ хүртөө hэн. Тэрэ жэлдэ 12 багшамнай нэгэдэхи, 10 багша хоёрдохи категоритой болоо бэлэй.

Мүнөө жэлдэ үнгэргэгдэжэ байhан шалгалтын дүнгүүдээр манай hургуулиин черчени болон зурагай багша Н. Д. Самофалов 14-дэхи разрядтай болобо. Тиихэдэ үшөө 15 багша нэгэдэхи ба хоёрдохи категоритой болоо.

Түрэл буряад хэлээ бүхы классуудта заанабди. Зарим ушарта ородшье үхибүүд ябалсадаг. Энэ ехэ хүдэлмэрииемнай залуу багшанар Зинаида Гунзыновна Эрхитуева, Жаргалма Васильевна Базарова, багша-методист Елизавета Митаповна Очирова, Валентина Будаевна Будаева гэгшэд эрхилэн ябуулна.

Буряад хэлэнэй багшанарай хүсөөр "Эрдэм бэлиг" гэжэ түб байгуулагданхай. Тэрэмнай урданай ёhо заншалнуудые hэргээжэ, урданай дуу, нааданай үгэнүүдые, үльгэр онтохонуудые, домог түүхэнүүдые суглуулжа, уран зохёолшодтой уулзалганууудые үнгэргэхэ талаар онсо ажал ябуулдаг байна гээшэ ааб даа.

Ород программаар hурадаг буряад үхибүүдэй түрэлхи хэлээ шудалжа байха үедэнь, ород хүбүүд, басагаднай баhал өөhэдынгөө арадай үндэhэн соёлые шудалдаг. Иигэжэ тэдэнэр орой шахуу мэдэхэгүй түрэл арадайнгаа ёhо заншалнуудтай, уг гарбалтай танилсана. Энэ түсэбөөр багша Сэсэгма Цыбиковна Елтунова хүдэлмэрилнэ. Энэ нүхэрнай Улаан-Удэ ошожо, багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлгын hургуулида тусхай курса гаража ерэhэй.

Мүнөө ахалагша классуудта түрэл хизаар дайдынгаа түүхэ шудалуулнабди. Энэ хүдэлмэри багша Елена Владимировна Дандарова эмхидхэдэг.

hургуули доторнай психологическа албан байгуулагданхай. Энэ шэнэ аад, тон харюусалгатай хүдэлмэри тусхай бэлэдхэлтэй, Санкт-Петербургын университедэй Томскын филиалда hуража ерэhэн Дарима Доржиевна Дашиева, Тамара Николаевна Монтоева, Валентина Гармаевна Балданова гэгшэд hурагшадай дунда энэ ажалаараа hайн дүнгүүдые туйлана гэхэдэ алдуугүй. hургуулиимнай дэргэдэ hайнаар түхеэрэгдэhэн таhаг бии. Тэрээн соо психологёор хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг. Тиихэдэ манай hургуули дүүргэгшэд аттестадуудтайгаа сугтань трактористын, жолоошоной үнэмшэлгэнүүдые абадаг юм. Мүн баhа жолоошодоймнай hургуулида мүнгыень түлөөд, наhажаалшье хүнүүд ерэжэ hурана. Тус hургуулиин хэшээлнүүдые Бабасан Дымбренович Анчиров хүтэлбэрилдэг юм.

Дэлгүүрэй үе сагай хэды хүндэ хүшэр байгаашье hаань, бидэ шэлэжэ абаhан мэргэжэлдээ үнэн сэхээр хандажа, улаан бургааhандал ургажа ябаа үхибүүдээ зүб замаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хамаг хүсэ шадалаа зорюулнабди.

Б. БУДАЕВ,
Хурамхаанай дунда hургуулиин hуралсалай талаар директорэй орлогшо.

Аха нүхэр тухай

"МҮЛЬhЭТЫН ХҮБҮҮН НЭРЭТНАЙ..."

ЗАХААМИНАЙ аймагай эгээл дээдэ захада, Түнхэнэй хилэдэ дүтэхэнэ Далахай нютаг оршодог юм. Энэ нютаг арса жодоогой хангал үнэртэй, арюун сэбэр hэбшээтэ агаартай нютаг гэжэ тоологдодог. Мүнхын хара аршаандал бурьялан байгаа аршаантай Мүльhэтэ гэжэ гол эндэ бии.

Бадма Шойдокович Шойдоков 1921 ондо Мүльhэтэ hууринда малшанай бүлэдэ түрэhэн юм. Энэ үедэ Бадма хүбүүхэн аарса яарсаар хоолложо, арhан хубсаhа үмдэжэ, хүл дээрээ хүдэржэн, борьбо дээрээ бордойн эрэ болоhон намтартай. Тиигэhээр байтарынь hургуулида орохо наhаниинь гүйсэжэ, Дабаатын эхин hургуулиин удаа Санагын hургуули дүүргэhэнэй hүүлээр Хяагтын багшанарай училищида орohон юм. Тэрэнээ урагшатай hайнаар дүүргэжэ, багшын мэргэжэлтэй боложо гараа бэлэй. Өөрынгөө мэргэжэлээр багшын ажалда хүдэлжэ байхадань, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн боложо, сэрэгтэ мордохо болоо hэн.

Б. Ш. Шойдоков дүрбэн жэлэй турша соо байлдаан, тулалдаан соогуур гараад, дайнай дүлэн соohоо амиды мэндэ түрэл тоонто нютагтаа бусажа ерээ бэлэй. Тэрэ гэhэнhээ хойшо эрдэм гэгээрэлэй хүнгэн бэшэ ажалда бага наhатаниие үнэн зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эсэшэ сусашагүйгөөр оролдон, сэгнэшэгүй хубитаяа оруулаа гэхэдэ, алдуу болохогүй.

СССР-эй эрдэм гэгээрэлэй отличник, Буряад Республикын габьяата багша гэhэн нэрэ зэргэнь эрдэм гэгээрэлэй hургуулиин ажалда hайн хүдэлhыень эли тодоор гэршэлэн үгэнэ ха юм. Б.Ш. Шойдоков hургуулида багшаар хүдэлхэдөө, гансал хэшээлээ үнгэргөөд байгаагүй, - хурдан ухаатай, хурса хэлэтэй, өөрын онсо оюун бэлигтэй хадаа хэдэн шабинараа уран зохёолой харгыда оруулhан байна. Нэрлэн хэлээ hаа, мүнхэ нойроор залуудаа нойрсоhон, М. Самбуев, Ф. Цыденжапов, Вл. Гомбоев, мүнөө тоо бүрин толгой мэндэ байгаашад, Захааминай аймагай "Ажалай туг" газетын дэргэдэхи "Уран Дүшэ" литературна нэгэдэлэй гэшүүд А. Цыбиков, А. Доноев, Н. Шабаев, Вл. Данжалов, Н.Очиров, М. Доржиев, Х. Дампилова, С-Х. Дармаева, Т. Мархаева болоно.

Б.Ш. Шойдоков hургуулида хүдэлжэ байхадаа, "Уран Дүшэ" гэhэн крүжок эмхидхэн бии болгожо, эдэ шабинараа уран зохёолдо дуратай болгожо, үгэ тааруулан байруулжа бэшэхые хүсэд hургажа шадаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. Бадма Шойдокович өөрөө олон тоото шүлэгүүдые, онтохонуудые, рассказуудые, зураглалнуудые бэшэжэ, хэдэн номуудые хэблүүлэн гаргаhан байна. Тэрээнhээ гадна М. М. Пришвинэй "Лисичкин хлеб" гэжэ ангууд тухай рассказуудыень ба А. Голубевагай "Уржуумай хүбүүн" гэhэн С.М. Кировэй эдир наhан тухай повесть үндэhэн буряад хэлэн дээрэ оршуулан хэблүүлээ hэн.

Мүнөө hүүлэй үедэ хоёр томохон роман бэшэжэ дүүргээд, хэблүүлэн гаргаад байна. Энэ наhан соогоо бэшэhэн, хэhэн хэрэгынь элишэлэн, Россин Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн "Буряад Республикын арадай уран зохёолшо" гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртөөд байна ха юм. Энэ нэрэ зэргэ гээшэмнай дээдын нэрэ зэргэ гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Мүнөөнэй үе сагта hуража байгаа бага наhанай үхибүүд соо ямаршье оюун бэлигтэн олохон байха ёhотой.

Тиимэhээ үндэhэн буряад хэлэнэй багшанар аха заха Б. Шойдоковичhоо жэшээ абажа, үхибүүдэйнгээ оюун бэлигээ хүгжөөхэдэнь туhалжа байха зэргэтэй. Тэрэнhээ гадна буряад хэлэез баян дээрэнь баян болгожо, буряад арадайнгаа гурим, ёhо заншалые, буддын шажанай номнол hургаалые багашуулда үнэн зүбөөр ойлгуулха тон шухала. Тиигээ hаа, мүнөөнэй сэмүүн сагта бага наhанай үхибүүд нүгэл буян хоёрой илгаае ойлгохо гү гэжэ hанагдадаг.

Мүнөөнэй үе сагта улааан бургааhандал ургажа ябаа бага наhатан оюун бэлигтэй үхибүүд "Уран Дүшэ" гэhэн литературна нэгэдэлэй гэшүүд болохыетнай хүсэнэб. Мүнөө хүрьhэтэ дэлхэйн хүхэ ногоое хүндэлэн нуга гэшхэжэ ябаhан "Уран Дүшэ" литературна нэгэдэлэй гэшүүд аха заха багша нүхэрэйнгөө арюун сэбэр мүрые алдангүй мүшхэжэ, саhан дээрэ мүр гаргажа, саарhан дээрэ нэрээ нэрлүүлжэ ябахыетнай үреэнэб.

Арса жодоогой агаараар
Амилан эрэ болоолта,
Аршаан булагай уhаар
Арюудхан бэеэ сүршөөлта.

Табин жэлэй турша соо
Талада үрэhэ тариhандал,
Гүлмэр бага үхибүүдтэ
Гүнзэгы ухаа заяагаат.

Байгалай сэбэр уhандал,
Байгаалиин баялигтал,
Бага наhанай үхибүүдтэ
Оюун бэлигэй дээжэhээ
Олохон хүндэ хүртөогөөт.

Наhанайтнай зохёолнууд
Найман зүттэ тараг лэ,
Далай дабаан хоёрые
Далитай болон гаталаг лэ.

Буряад хэлэнэй абдарта
Бэлэг ехээр оруулаат,
Хэнэйшье дурдан ябахаар
Хэтын домог болог лэ.

Энэ хэhэн ажалтнай
Эрдэнитэй жэшээтэйл,
Эдир наhанай үхибүүдтэ
Эрдэм hургаал болог.

Мүльhэтын хүбүүн нэрэтнай
Мүнөөдөөшье, хэтэдээшье
Орон нютагай омогорхол,
Олоной домог үлэхэл даа.

П. САМБУЕВ,
"Уран Дүшэ" литературна нэгэдэлэй гэшүүн.

Номой таг

БОДОНГУУД ЦЭРЭНДАШЫН БЭЛЭГ

ХЭДЭН жэлэй саана манай "Байгал" журналай редакцида шүрбэhэлиг шанга бэетэй, бүхэли наhаараа хээрэ газаа ябажа, хүрин-хара шарайтай болошоhон хүн орожо ерээд:

- Монгол орондо ажаhуудаг Эреэн түгнэ Хүшэгөөрэй бодонгууд Балдоржийн Цэрэндаш мүн бэеэрээ, - гэжэ сортоотой хоолойгоор хэлээд, гараа hарбайгаа бэлэй. Би өөрөө нагасанарай талаар болоходоо, мүн лэ Яруунын тэрэ багай бодонгууд угай хүн hэн тула энэ хүнтэй танилсажа, нилээхэн хөөрэлдэhэнөө мартадаггүйб. Цэрэндаш хадаа буряад арадайнгаа, илангаяа Хориин арбан нэгэн эсэгэнэрэй түүхээр hонирходог, буряад хэлэн дээрэ гарадаг газетэ, журнал, номуудые унша уншаhаар, өөрөө жэншэдгүй түрэл хэлэн дээрээ "Буряад үнэн" газетэдээ мэдээсэл, статья, дүрдалгануудые бэшэдэг, мүн Монголдоо буряад хэлэ, соёл гэгээрэлдэлгэрүүлэгшэдэй нэгэн болонхөй. Тэрэ ерэхэдээ, Монголой айлшан манай ээрын гэхэ гү, али шэнэ түүхын 60-аад онуудаар Луух гэжэ хүнэй бэшэhэн Иисус-Христосой намтарые буряад хэлэн дээрэ оршуулаад, журналдаа хэблэхыемнай дурадхаhан юм. Иисусай тагаалал болоhоор оройдоол хори гаран жэл номуудые ("Библи", "Евангели") заатагүй уншаха, шэнжэлхэ ёhотойш. Үгы hаа, мэдэсэшни дутуушаг, дохолонтойшог байха зэргэтэй. "Луухын бэшэhэн Евангели" (евангели - баярта мэдээсэл) гэжэ суурхаhан энэ ном соо Иисус-Христосой бүмбэрсэг дэлхэйдэ хүн боложо түроод, хүн түрэлтэнэй дунда ажаhуужа, суртал hургаалаа заа-заahаар хэрээлhэлhэн модондо хадагдажа, тагаалал түгэсхэhэн тухайнь бэшэгдэнэ. Юрэдөөл, Иисус жэнхэни бодото хүн, хүнэй хүбүүн байбашье, Оршолонто Юртэмсын Эзэнэй юрэ бусын убдисаар энэ дэлхэйдэ мүндэлhэн Абарагша байhыень тодорхойлон харуулха зорилго автор урдаа табиhан байгаа хаш.

Үшөө нэгэ ажаглалта: Бурханай судар бүтээгшэд, номолойнгоо гүн (ухаае (философи) улад зондо батаар ойлгуулхын тула арадай ажаhуудалай бодото үйлэ ябадалнуудта тулгуурилhан үльгэр, онтохонуудые зохёодог заршамтай. "Үльгэр далайе" гү, али "Библи", "Коранние" абаад үзээ. Ямар ойлгосотой, гансата сэдьхэл зүрхэндэ хадуугдама, hургаал боломоор үльгэрнүүд бииб?! Жэшээ болгон, Иисусэй хоёрэhэн нэгэ үльгэр тунхаглая: "Хоёр хүбүүтэй нэгэ хүн байгаа hэн ха. Одхон хүбүүниинь үнгэрhэн хойно, одоол халуун мүрөөрнь бэшэгдэhэн ном гээшэ бээ. Юундэб даа тиихэдэ тус гар бэшэгые уншахаhаа байтагай, гартаа барихашье хүсэлни хүрөөгүй hэн. Юуб гэхэдэ, эгээл тэрэ үедэ бидэ "Доржо Жодбые" толилоод, "Субашидые" оршуулжа эхилээд байгаабди. Тиихэдэ манай мэдээжэ уран зохёолшо, оршуулагша Гунга Чимитов XIУ дугаар Далай-ламын өорынь бэшэhэн намтарые - нилээд зузаахан ном буряадшалхаяа абаад байгаа.

- Манай журнал буддын суртал дэлгэрүүлхэ дэмбэрэлтэй хэрэг үйлэдэжэ эхилээбди. Зүгөөр хажуугаарнь Христос мүргэлые зүришэлдүүлээд яахамнайб, - гэн, арсажархёо бэлэйб. Магад тэрэ үедөө зүбшье тиигэжэ болооб, бү мэдэе. Харин эгээ мүнөө Цэрэндашын "Есүүс" гэжэ оршуулгые ("Библи Литератур Интернэйшнл" гэжэ компани мүнгэ hомолжо, "Кампус Крусэйд фор Крайст" хэблэл буряад хэлэн дээрэ олон үнгын шэмэглэлтэйгээр гаргаба) hууриhаа хүдэлэнгүй амияа татангүй шахуу уншаад hуухадаа, өөрыгөө зэмэлхэ баатай болобоб.

Сэбэр түхэреэн шарайтай, эрдэмээр түгэлдэр габжа-лама Гатабон Цыренжаб-багшамни нэгэтэ айладаагша hэн:

- Залуу нүхэрни, ойлго: эгээл дээдын Бурхан нэгэл юм. Зүгөөр суртал hургаалынь хүбүүдээрнь (мүн лэ бурхадаар), жэшээлбэл, Будда, Христос, Магомет гэел даа, дамжуулагдан, юрын гэхэ гү, али хара зоной дунда дэлгэрүүлэгдэнэ гээшэ.

Нээрээшье, hайтар бодомжолоод, шүүгээд үзэхэдэ, иимэ тобшолол хэлтэй болоно: хэрбээ ши буддын суртал гүнзэгыөөр шудалхаяа хүсэбэл, ондоо шажанда зорюулагдаhан номуудые унша, шэнжэлхэ ёhотойш. Үгы hаа, мэдэсэшни дутуушаг, дохолонтойшог байха зэргэтэй. "Луухын бэшэhэн Евангели" (евангели - баярта мэдээсэл) гэжэ суурхаhан энэ ном соо Иисус-Христосой бүмбэрсэг дэлхэйдэ хүн боложо түроод, хүн түрэлтэнэй дунда ажаhуужа, суртал hургаалаа заа-заahаар хэрээлhэлhэн модондо хадагдажа, тагаалал түгэсхэhэн тухайнь бэшэгдэнэ. Юрэдөөл, Иисус жэнхэни бодото хүн, хүнэй хүбүүн байбашье, Оршолонто Юртэмсын Эзэнэй юрэ бусын убдисаар энэ дэлхэйдэ мүндэлhэн Абарагша байhыень тодорхойлон харуулха зорилго автор урдаа

Ехэ хүбүүниинь энэ үедэ тарянай талмайда байгаа. Тэрэнэй гэртээ дүтэлжэ ерэхэдэнь, хүгжэм зэдэлжэ, хатар наадан боложо байба. Ехэ хүбүүн зарасаяа дуудаад: "Юун боложо байнаб?" - гэжэ hураба ха. Зарасань? "Дүүтнай гэртээ ерээ. Абатнай хүбүүнэйнгээ амиды мэндэ бусажа ерэhэндэнь баярлаад, шахаhан буруугаа гаргуулаа", - гэбэ.

Ехэ хүбүүн ехээр сухалдаад, гэртээ орожо үгэбэгүй ха. Эсэгэнь гаража ерээд, хүбүүгээ орохыень гуйба ха. Ехэ хүбүүн эсэгэдээ: - "Би танай үгэhөө гарангүй эды олон жэлдэ танай барлаг шэнгеэр хүдэлөөб. Тэд та намда юу үгөөбта? Нүхэдөөрөө найрлаг гэжэ ганса үншэн эшэгэшье үгөөгүйт! Холшорложо, янхатажа хамаг юумэ үрин тарин хэhэн хүбүүнэйнгээ ерэхэдэ, шахаhан буруугаа гаргаад байнат!" - гэбэ ха юм. Харин эсэгэнь: - "Хүбүүмни! Ши намтаяа ходо суг байналши. Намда байгаа эдэ бүхы юумэн хуу шинии бшуу даа. Бидэ баярлаха ёhотойбди. Юундэб гэхэдэ, дүүшни үхөөд, амидыраа, гээгдэшэhэн аад, олдобо хаям!" - гэжэ Иисус хөөрөө hэн.

Бидэнэй бага балшар ябахада, хүгшэн эжы, абанарнай үдэшын харанхыгаар удхатайшье, hонирхолтойшье, hургаал абамааршье үльгэр, онтохонуудые хөөрэдэг юм hэн. Мүнөө hанахадам, олонхинь "Үльгэр далайhаа" абтаhан байгаа. Харин бидэ үхибүүд hургуулиингаа хэшээлнүүдhээ олиггүй залхуурдаг бэлэйбди. Элдэб дүримүүдые, шүлэгүүдые сээжэлдэжэ зобохош. Мүнөөнэйшье номуудай хуудаhа (илангаяа эхин hургуулиин) иран hуухада, урмаа хухармаар байдаг. "Үльгэр-далай! гү, али "Субашид" соохи үльгэрнүүдые зузаан ном болгоод, үхибүүдтэ бэлэглэжэрхиhэйб гэhэншүү бодомжо зүрхэ сэдьхэл химэлдэг.

Энэ талаар бурханай гэгээн санаартан шадамарнууд байгаал даа. Эреэн түгэ Хүшэгөөрэй бодонгууд Балдоржийн Цэрэндашын буряад хэлэн дээрэ оршуулhан луухын "Есүүс" гэhэн номые уншаад байхадаа, иимэрхүү тобшолол хэлтэй болоно.

Ялагархан сагаан саарhан дээрэ уран шэмэглэлтэйгээр хэблэгдэhэн энэ ном 5 мянган хэhэгээр асарагдажа, улад зоной дунда миинтэр тараагдаба. Мүн баhа тус зохёол дэлхэйн арадуудай 200-гаад хэлэн дээрэ оршуулагданхай. Харин мүнөө буряад хэлэй дээрэ гараhандань, урмашамаар байна бшуу.

С. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
уран зохёолшо.

ЭДИР ХҮБҮҮД hАЖААХА ХҮСЭЛЭНТЭЙ

(Түрүүшын спортын мастер Бадма ЖИГМИТОВЭЙ шанда хүртэхын түлөө мүрысөөнhөө)

hҮҮЛЭЙ ЖЭЛНҮҮДТЭ Буряад ороной нэрэ хүндые үндэр дээрэ ургэжэ ябадаг баатар сэрэгшэдэй, парти болон ажахын элитэ мэдээжэ хүтэлбэрилэгшэдэй, алдар солото спортсменүүдэй, тренернүүдэй хүндэлэлдэ спортын элдэб зүйлнүүдээр мүрысөөнүүд үнгэргэгдэдэг заншалтай болонхой. Тусхайлбал, Советскэ Союзай Геройнууд Илья Васильевич Балдыновай, Владимир Бузинаевич Борсоевой, Жамбал Ешеевич Тулаевай, Базар Ринчинович Ринчиногой, партиин элитэ ударидагша Михей Николаевич Ербановай, хүдөө ажахын мэдээжэ хүтэлбэрилэгшэд Жамса Ванкеевэй, Доржо Доржиевич Банзаровай, бэрхэ тренернүүд Александр Бадмажапович Ринчиновэй, Антон Андреевич Атархановай, суута спортсменүүд - Олимпиин наадануудай чемпион Владимир Сафроновой, дэлхэйн чемпионууд Борис Будаевай, Владимир Ешеевэй, Россин спортын габьяата мастер Надежда Мирамановагай, хүдөө ажахын академиин профессор Василий Александрович Шабаевай, мүн бусад солото хүнүүдэй дурасхаалда, хүндэлэлдэ мүрысөөнүүд үнгэргэгдэжэ, зоной анхарал татана, hонирхол үүсхэнэ. Иимэ мүрысөөнүүд манай республикын, буряад арадай омогорхол болодог хүнүүдэй дурасхаалые мүнхэлдэг, нэрэ хүндыень улам дээшэлүүлдэг юм. Гадна тэдэ эдир, залуу хүбүүд, басадай дүнда хүмүүжүүлэй ехэ удха шанартай.

Түрүүшын спортын мастер, Буряад Республикын физическэ культура ба спортын габьяата ажал ябуулагша Бадма Бадмажапович Жигмитовэй шанда хүртэхын түлөө боксоор эдиршүүлэй дунда республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн hаяхан Загарайн аймагай Новоильинск hуринда болобо. Буряад ороной нийислэл хотын, арбаад аймагай хүүгэдэй спортын hургуулинуудай 100 гаран эдир боксёр хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлhэн, арга дүрэеэ мүлиhэн байгаа. Эгээл шухала юумэниинь гэхэдэ, энэ мүрысөөн бэлигтэй бэрхэ шэнэ нэрэнүүдые нээгээ. Эдир спортсменүүд "Хандагатайлес" гэжэ акционернэ бүлгэмэй цехүүд соогуур экскурсида ябажа, hуринай хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ орожо, зүрхэ сэдьхэлдээ мартагдашагүй дурасхаал үлөөhэн байна бшуу.

Мүрысөө нээлгын парад эдир хүбүүдэй сэдьхэлдэ удаан саг соо hанагдажа ябахал. Манай Буряад ороноо түрүүлэн СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн байhан Бадма Бадмажапович Жигмитовэй намтар тухай судья-соносхогшо дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ.

Республикын Боксын федерациин вице-президент, Буряад Республикын Президентын ба Правительствын Аппарадай ахамад мэргэжэлтэ С. Г. Санжиев үгэ хэлэхэдээ, үеынгөө унаган нүхэр тухай, дайнай хүшэр үеые яажа дабаhан тухай, hургуулида hурагаан, спортдо хэрэгшэй тулаайдаа дулаалаанаар, сэдьхэл уяруулмаар хөөрэжэ,

сугларагшадай зүгhөө альга ташалгаар уттагдаа.

Саашадаа мүрысөөнэй ахамад судья - Россин Федерациин эрдэм hуралсалай отличник, республикын физическэ культура ба спортын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Д. Д. Бабудоржиев, Новоильинскын 1-дэхи дунда hургуулиин директор, Арадай Хуралай депутат В. И. Сафронов, "Хандагатайлес" гэжэ акционернэ бүлгэмэй гүйсэдхэхэ директор Н. П. Корольков, үнгэтэ металлнуудай талаар Монголой-Россин эблэлэй түлөөлэгшэ, уласхоорондын категориин судья Н. Батсүрэн, эдэ мүрнүүдэй автор болон бусад Бадма Бадмажапович Жигмитовтэ зорюулжа амаршалгын үгэнүүдые хэлэhэн, баглаа сэсэгүүдые, дурасхаалай бэлэгүүдые барюулhан байгаа.

Удаань гонг ханхинажа, ринг дээрэ шанга тулалдаанууд эхилбэ. Эдир боксёрнууд наhанай хоёр бүлэгөөр хабаяа туршаба. Үдэрhөө үдэртэ hагшагда hагшагдаhаар, эгээл шандааhа шангатай, тулалдаанай яhала hайн арга дүрэтэй боложо ябагшадынь шалгаржа, түгэсхэлэй нааданда гараhан байха юм.

Бага наhанай эдиршүүлэй бүлэгтэ эгээл хүнгэн гурбан шэгнүүртэ С. Козлов (Мухар-Шэбэр) - А. Коновые (Онохой), рингын эзэн А. Белых - нютагайнгаа дунда hургуулиин hурагша С. Аюровые, Г. Неврин - С. Мерсановые (хоюулаа Онохойhоо) илажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ түрүүшынхеэ хүртэбэ. Яруунын аймагhаа ерэhэн Витя Максимов Мухар-Шэбэрэй командын түлөөлэгшэ Саша Бондаренкэтэй тулалдахадаа, нэгэдэхи раундда нүгөөдэеэ нокдаунда оруулжа, илалта туйлаа.

34 болон 36 килограммай шэгнүүрнүүдтэ тэмсэл улам эршэдэhэн байна. Андрей Шитин (Мухар-Шэбэр) Мэргэн Натаронтой (Новоильинск) тулалдахадаа, дүршэл ехэтэй байhанаа харуулаа. Яруунын аймагай чемпион Чингис Цыренжапов Алёша Нуратдинов (Новоильинск) хоёрой уулзалга харагшадай анхарал татаа. Эндэ дүршэл ехэтэй А. Нуратдинов нютагайхидайнгаа дэмжэлгэ доро шүүжэ гараба. Тиигэжэ тэрэ 38 килограммай шэгнүүртэ түрүү hуури эзэлээ. Бусад шэгнүүрнүүдтэ А. Андрусенко (Новоильинск) В. Обединиие (Горхон), И. Рогов (Новоильинск) А. Афанасьевые (Улаан-Үдэ), В. Доржиев В. Трофимовые (Улаан-Үдэ), А. Алексеев (Новоильинск) С. Цыремпиловые (Сэлэнгэ), Б. Бадмаев (Новоильинск) В. Сынгеевые (Загарай), И. Мокрецов (Улаан-Үдэ) А. Ефимовые (Мухар-Шэбэр), Ж. Кочетов (Онохой) Е. Цыренжаповые (Новоильинск) диилэжэ, республикын чемпионууд болоhон байха юм. Аха наhанай бүлэгтэ Улаан-Үдын республиканска спортын hургуулиин түлөөлэгшэд Р. Чичерев, М. Цыдынжапов гэгшэд гоё hайханаар наадажа, түрүү hуури эзэлээ. Хориhоо Алёша Сенотрусов, Кабанскhаа Саша Степанов, Слава Шмельков гэгшэд өөhэд өөhэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ онсо шалгарhан байха юм.

Аха наhанай бүлэгтэ Матвей Цындыжапов 26 дахин рингдэ гаража тулалдахадаа, бүхы уулзалгадаа илалта туйлаба. Иигэжэ тэрэ мүрысөөнэй эрхим бэрхэ боксёр гэжэ тоологдон, магнитофоноор шагнагдаа. Володя Будеев (Улаан-Үдэ) Саша Шараев (Онохой) хоёрой уулзалга илангаяа шанга тэмсэлдэ үнгэржэ, сугларагшадай магтаалда хүртэбэ. Тиигэжэ судейскэ коллеги энэ уулзалгые эгээл гоё hайхан тулалдаан болобо гэжэ тоолоод, тэдэнэртэ тусхай шангуудые олгоhон байна.

Иигэжэ Буряад ороной суута боксёр Бадма Жигмитовэй шанда хүртэхын түлөө боксоор республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн hайнаар эмхидхэгдээ. Энэ талаар "Хандагатайлес" гэжэ акционернэ бүлгэм (гүйсэдхэхэ директорынь Н. П. Корольков), XXI партсъездын (түрүүлэгшэнь Ю Г. Зарипов), Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд (түрүүлэгшэнь Б. Н. Чимитов), Загарайн ПМТС (директорынь А. Е. Корнаков) болон бусад предприятинууд, эмхинууд, hургуулинууд спонсорнууд боложо, мүнгэ зөөреэр туhалба.

Илагшадта республикын Эрдэм hуралсалай министерствын, рессспорткомитедэй Хүндэлэлэй грамотануу, дурасхаалай медальнууд, үнэтэ бэлэгүүд, мүнгэн шангуудыг барюулагдаа.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: мүрысөө нээлгын парадай үедэ; шанга тулалдаан; уласхоорондын категориин судья Батсүрэн; Н. П. Корольков, В. И. Сафронов гэгшэд илагшадта шангуудые барюулжа байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

соёлой hонин

УРАН БЭЛИГЭЙ hАЙНДЭР

"НИНА ТОКУРЕНОВА УРИНА"

Иигэжэ нэрлэгдэhэн шоунаадан hаяхан буряад драмын академическэ театрай тайзан дээрэ ехэ амжалтатайгаар үнгэргэгдэhэн байна. Нааданай эхиндэ "Түнхэнэй ёохорой аялгануудые" Россин габьята артистка таталуулан дуулахадань (тайзанай арын подиум дээрэ байгаад, доро байhан эстрадна дуушад дабталгыень дэмжэн хатаралдаба:

Ёохой, ёохой, ёохой даа,
Ёохорложо наадая!

Мэдээжэ артисткын эмхидхэhэн энэ концерт-шоуда тэрэнэй наадаhан зүжэгүүдhээ хэhэгүүд, шүлэгүүд, хатарнууд, эстрадна дуунууд, бэшэгүүдшье, амаршалганууд шье оруулагдаhан байба. Дүрбэн тэгшэ бэлигтэй энэ артистка гүнзэгы удхатай образуудыешье гаргаха, шогтой хүхюун абаритай эхэнэрнүүдэй, хүгшэдэй рольнуудые бэрхээр наадаха арга шадабаритай байhандань харагшад халуун альга ташалгаар уттаа.

Олон зүжэгүүдhээ, нэрлэбэл, Б-М. Пурбуевай "Наймаан найман хүлтэй", Д. Дылгыровэй "Амар заягуй амаралта", Ц. Шагжинай "Будамшуу", бусад зүжэгүүдhээ хэhэгүүдтэ амаргүй бэрхээр наадаhан Нина Гармаевнагай гаргаhан образууд булта тодо, ялас гэмэ хурса, тэдэнэйнь зүрхэ сэдьхэлые, hанал бодолые, уг зорилгые таахаар байгаа. Эдихэ, абахын түлөө хүн нэрээ мартаhан, баяжаха бүреэ улам саашаа хомхойрhон, аяар холын баруун Европо тээшэ "нюдөө" табиhан бардам наймааша эхэнэр "мадам Дамбаевагай" ролиие шадамар бэрхээр харуулhан Г.Г. Токуренова олоной hайшаалда хүртөө. Билдагууша, доронь унажа байдаг, "хэ" гэhэн юумыень хэдэг, суг танго хатаралсаhан, торшогорхон бэетэй, нүхэрэйнь роль гүйсэдхэhэн республикын арадай артист Чимит Ринчинов бэлигтэй артисткада уран бэлигээрээ туhалаа, образынь тодо болгожо үгөө. ("Наймаан найман хүлтэй" гэhэн зүжэг).

Эхын нангин үүргэ, уян сэдьхэл тухай (Д. Дылгыровэй зүжэгтэ) hайхан үгэнүүдые хэлэhэн Нина Гармаевна ехэ зохидоор эхэ тухай дуу дуулана. Хүбүүдэйнь рольдо Эрдэни Жалцанов, Баир Дышенов (тэдэнэр ехэ бэрхээр үдэшые Нина Гармаевнатай суг хүтэлэлсөө) гэгшэд наадана.

Олондо мэдээжэ "Будамшуу" зүжэгэй хэhэгтэ Буряад Республикын Гүрэнэй шангай лауреадууд болоhон Нина Токуренова (Пиглай), Чимит Ринчинов (hорни) гэгшэдэй ехэ хүхюугээр наадахада, харагшад энеэлдэн уттаа, альга ташаа.

Ц-Д. Дондоковагай "Наран-Хада" гэhэн шүлэг Россин габьята артистка уран гоёор уншажа, уянгата сэдьхэлэй баяр түрүүлбэ. Нина Токуренова гансашье харагшадаа энэ найр наадандаа уряа бэшэ, мүн зохёохы ажалтай, дууша сэдьхэлтэй нүхэдөө уряа гэжэ тэмдэглэхээр. Энэ концерт-шоуда "Тэнгэри" студиин мэдээжэ дуушад, залуу композиторнууд, Дымбрыловтэнэй гэр бүлын ансамбль хабаадаhан байна.

"Тэнгэри" студиин бэлигтэй дуушан, Бүхэроссин конкурсын дипломдо хүртэhэн Андрей Чимитдоржиевай гоёор дуулахада, шагнагшад ехэ дулаанаар уттаа. Дуран тухай, мүн "Басаган", хүлисөөрэй" гэhэн дуунуудаа ябажа, хатаран байжа, ехэ зохидоор тэрэ дуулаа.

Энэ үдэшэ зональна конкурсын лауреат, "Сагаан hара" гэhэн эстрадна дуунай, бусад конкурснуудта шалгаргаhан Елена Антонова hайхан дуунуудаа бэлэглээ.

Залуу композиторнууд Бэлигтэ Будаев, Агбан Борбоев гэгшэд өөhэдөө гансашье дуунуудые найруулдаг бэшэ, мүн гоё hайханаар дууладаг байhанаа гэршэлээ. "Бусан ерыш" гэhэн дуугаа Бэлигтэ Будаев Елена Антоноватай гоёор дуулажа, аргагүй халуунаар уттагдаа. Агбан Борбоевой дуунууд баhал ехэ зохид байгаа.

Залуу дуушан Данзан Бальжинимаевай дуунууд олондо hайшаагдаа. "Сагаан hара" гэhэн телевизионно эстрадна дуунай конкурсдо шалгаргаhан Данзан өөрөө бэрхэ композитор юм.

Дымбрыловтэнэй бүлэг Нина Гармаевнада hайхан амаршалгын үгэнүүдые хэлээд, бэлэг болгон П. Дамирановай "Сэлмэг үдэшэ" гэhэн дуу бариба. Эндэ сугларагшадта "Унаган хайр" гэhэн монгол вальс тэдэнэр зорюулаа.

Энэ үдэшэ ехэ дулаанаар үнгэрөө. Эндэ ерэhэн харагшад, шагнагшад тайзан дээрэ наадаhан, дуулаhан артистнуудые ехэ халуунаар уттажа абадаг байгаа гэжэ тэмдэглэхээр. "Бис", "браво!" гэhэн хашхараддаануудуулдаа. Мэдээжэ артисткын ёохоройнь дүхэригтэ эндэ сугларhан артистнууд - нүхэдынь, шагнагшадынь, түрэлхидынь, нютагаархидынь Нина Гармаевнагай бэлигыень дэмжэжэ, hайндэрэй баярай байдал тогтоогоо гэжэ тэмдэглэхээр.

Б. ОРБОДОЕВА.

Лицей—интернадай hурагшад ятаг дээрэ наадана.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

Дүрбэн үдэрэй туршада Улаан-Үдэ хотодо регионууд хоорондын үхибүүдэй хоорой фестиваль түрүүшынхиеэ үнгэргэгдэбэ. Республикын Соёлой министерствын ба Улаан-Үдэ хотын захиргаанай соёлой таhагай үүсхэлээр эмхидхэгдэхэдээ, тус фестиваль Буряадай ниислэл хотын 330 жэлэй ойдо зорюулагдаhан байна.

Эрхүүгэй, Шэтын, Улаан-Үдэ хотонуудай хүүгэдэй хүгжэмэй hургуулинууд бэлиг шадабаряа харуулба. Россин Хүүгэдэй хоорнуудай федерациин директор Александр Иванович Ястребов, Алтайн гүрэнэй соёлой институдай багша, профессор Михаил Алексеевич Белокрыс фестивалиин хүндэтэ айлшад, жюрин гэшүүд байгаа.

30 жэлэй саада тээ Зүүн Сибириин соёлой институт хоорой тусхай мэргэжэлтэдые hурган гаргаhан түүхэтэй. Олонхидынь Улаан-Үдэдэ ажалайнгаа намтар үргэлжэлүүлээ. В. А. Усович, А. М. Галактионова, Г. В. Савицкая, Г. М. Торшилова болон бусад хүгжэмшэд хаа хаагуур түрэл оронойнгоо нэрэ солые суурхуулhан юм. Хүүгэдэй хоорой ажаябуулгые эдэ мэргэжэлтэд дэмжэн хүгжөөгөө гээшэ. Хотын хүгжэмэй бүхы hургуулинууд энэ фестивальда хабаадаа.

- Улаан-Үдын 3-дахи, 6-дахи уран hайханай hургуулинууд заншалта ёhоор hайн концерт харуулаа. 8-дахи хүгжэмэй hургуули үниндөө хэдэн дуунуудые дунда зэргээр гүйсэдхөөд лэ үнгэрдэг hаа, мүнөө жэл ехэ hайнаар бэлдэhэн олон найруулгануудые дурадхажа, баярлуулаа, - гэжэ М. А. Белокрыс фестивалиин түгэсхэлэй пресс-конференцидэ тэмдэглээ hэн.

Тиибэшье хүүгэдэй гүйсэдхэхэ буряад аялга дуунууд үсөөн, хоорой буряад дуунуудые hүүлэй үедэ зохёоногүй гэжэ эмхидхэлэй комитедэй гэшүүд барандаа тэмдэглэбэ. hайн эмхидхэлэй хоор байбал, хүгжэмшэд хэзээшье дуу, хүгжэм зохёохо аргатай. Жэшээлбэл, хүүгэдэй 3-дахи хүгжэмэй hургуулиин коллективтэ В. А. Усович тусхай аялга дуу зохёоhон байна. Тэрэниинь фестивалиин үдэрнүүдтэ оло дахин зэдэлээ. Энэ талаар 8-дахи хүгжэмэй hургуулиин хоорые хүтэлбэрилэгшэ - Е. Е. Гомбоевада, концертмейстер - Л. М. Кузнецовада, буряад хүгжэм аялга үшөөл hайнаар дуулаха, бэлигээ мүлихыень хүсэхөөр байна.

- Гадна хүгжэмшэднай Пурбо Дамиранов, Баир Дондоков, Людмила Санжиева гэгшэд түрэл арадай хүгжэм, дуунууды эдэбхитэйгээр зохёохо гэжэ найданабди, - гэжэ В. А. Усович хэлээ hэн.

Фестивалиин гурбадахи үдэртэ Виктор Алексеевич Усовичой зохёохы ажалай үдэшэ үнгэрөө.

1970 ондо Улаан-Үдын хүгжэмэй училищи, 1975 ондо М. Мусоргскиин нэрэмжэтэ Ураалай консерватори тэрэ дүүргэhэн намтартай. 1976 ондо СССР-эй Композиторнуудай холбооной гэшүүн болоhон юм.

В. А. Усовичой зохёоhон найруулганууд бүхэроссин хүүгэдэй фестивальнуудта гүйсэдхэгдэдэг, үхибүүд дуулаха дуратай. "Принцесса на горошине", "Зайкина избушка", "Репка" гэhэн хүгжэмтэ онтохонуудта зохёогдоhон хүгжэм энэ үдэшэ зэдэлжэ, нэрьемэ альга ташалгаар уттагдаа.

- Засагай дээдын зургаанай хүтэлбэрилэгшэдэй хүүгэдэй бэлиг талаан ерэжэ хараха, баярлаха саг олоогүй байhаниинь ехэ гомдолтой. Соёл ба политика, экономико бултадаа нягта холбоотой ха юм даа, - гэжэ В. А. Усович пресс-конференцидэ hанамжаяа мэдүүлээ.

Фестивалиин үедэ олохон шиидхэгдээгүй асуудалнуудмүн лэ элеэр гаража ерээ. Хүгжэмэй hургуулинуудай хажуугаар хото бүхэндэ юрын hургуулинуудта тусхай эстетическэ шэнжэтэй уран hайханай хэшээлнүүд ябуулагдадаг ха юм. Тиимэhээ тэндэ hурадаг хүүгэдэй уран бэлиг ямар конкурсдо, фестивальда сэгнэгдэхэ болоноб? Хүүгэдэй хоорой конкурс эмхидхэгдээ hаа, hайн гү, али фестиваль эмхидхэхэ гү гэhэн асуудалаар мүн лэ олоной hанамжа хэлэгдээ.

Хүүгэдэй хоорой хүгжэмэй hургуулинуудай регионой түб Улаан-Үдэдэ байгуулха саг ерээ гэжэ энэ фестиваль харуулба гээшэ. Үхибүүдэй 3-дахи хүгжэмэй hургуулиин "Кантилена" хоор, бусад бэрхэ коллективүүд Россин хоорой hургуулинуудай федерацида орохо аргатай гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Тиимэhээ түрүүшынхиеэ эмхидхэhэн фестиваль заншалта болоходоо, манай хүүгэдэй хоорой бэлиг шадабари саашадаа улам мүлигдэжэ, амжалтануудые туйлаха гэжэ найдахаар.

Е. ЦЫБЕНОВА.

Hаhанайнь хайрата нүхэр **Галина Ивановнагай** гэнэ усалда орожо, наhа барахан ушараар Буряад Республикын Арадай Хурал Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат А.Т.Стопичевто гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ЖИГЖИТОВ Б-М.Ж. (харюусалгата секретарь), ГАРМАЕВ Р.Б. (Буряад Республикын Президентын ба Правительствын аппарат), СУНДАРОН Д. Д. (Буряад Республикын Арадай Хурал), таhагуудые даагшад: ДАШЕЕВА Г.Х., ДОНДОГОЙ Ц.Ц., ОЧИРОВ С. Д., САМБЯЛОВА Т. В., ПИНТАЕВ В.И. (хэблэлэй директор).

Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаhан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэhэг 4170. Хэблэлдэ тушаагдаhан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэhэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтаhхай. Заказ № 7772.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариадай - 2-62-62, таhагууд: нийтын-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон hургуулинуудай - 2-60-21 (даагшань), 2-57-63, олониитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй - 2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61.

" Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.